

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СІОУЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БЕЛАРУСІ, КІРАУНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРА БССР, МІНІСТАРСТВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР і НАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОЎ ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР.

№ 31 (785) | Субота, 29 ліпеня 1950 года | Цана 50 кап.

Голас дзеячоў літаратуры і мастацтва ў абарону міру

На ўсёй савецкай краіне пасяхова праходзіць збор подпісаў пад Стагольмскай Адовай Пастаяннага Камітэта прыхільнікаў міру. Мільёны людзей розных нацыянальнасцей сваімі подпісамі яшчэ раз засведчылі, што яны не хочуць вайны, і галасуюць супроць атамнай зброі.

Палымнае жаданне міру знайшло ў савецкіх людзей канкрэтнае практычнае выражэнне ў працы. Стаханавскія вахты міру, павышаныя нормы выпрацоўкі прадукцыі—вось чым адказваюць працоўныя гарадоў і сёл нашай Радзімы на заклік змагацца супроць надзвычайнага ўзростнага вайны. Яны не хочуць новых разбурэнняў у краіне, яны не хочуць, каб атамныя бомбы сыпаліся на мірных савецкіх землях. Сваё жаданне яны падмацоўваюць канкрэтнымі справамі—працай на ўмацаванні магутнасці любімай Радзімы, яшчэ шчыльнейшым агуртаваннем вакол свайго ўрада, партыі большымі і мудрага правадзю, сцяганосца міру вялікага Сталіна.

У хоры змагаюцца за мір, побач з галасамі рабочых, калгаснікаў, інжынераў, вучоных выдучаюцца і галасы дзеячоў літаратуры і мастацтва, верных сыноў свайго народа. Сіла мастацкага слова, песня, карціна, кіно—усё пастаўлена сёння на службу міру і справядлівасці. Беларускія мастакі, кампазітары, акторы і пісьменнікі гневу вырываюць амерыкана-англійскіх атамшчыкаў, іх зварыную нанавісць да простых людзей свету, іх захопніцкія планы.

Не для таго праце чалавецтва, стварае выдатныя помнікі культуры і мастацтва, накіпляе матэрыяльны каштоўнасці,—піша народны паэт БССР, лаўрат Стацінскіх прэміі Якуб Колас,—каб іх знішчыла і абрабавала шайка міжнародных вырадкаў, якія імкнучыся да сусветнага панавання дэле сваіх паразітычных інтарэсаў. Мы любім працоўную дзейнасць на дабро чалавецка і імкнемся да міру. У нас шмат спраў, якія нічога агуднага не маюць з захопніцкай вайной. У нас шмат творчых планаў і дзяржаньняў у імя добра свабоднага чалавека. У імя гэтага добра мы пераўтвараем прыроду, будзем новай гарады, ствараем новае грамадства людзей на аснове дружбы і салідарнасці ўсіх народаў. Вось чаму нам дарэгі мір, і мы змагаемся і будзем змагацца за мір.

Нашы пісьменнікі і дзеячы мастацтва дбаюць аб тым, каб мірна квітнелі калгасныя нівы, каб не ведалі жахаў разбурэння сацыялістычнымі гарады і сёлы, каб шчаслівым і радасным было маленства савецкіх дзяцей і іх светлая будучыня.

У імя гэтых радкі, а каля мяне гуляюць, весела смяюцца мае дзеці,—заяўляе малады празаіст Іван Шамякін.—Старэйшая дачка перажыла ўсе жахі вайны. Праз тыдзень пасля яе нараджэння яшчэ хворая маці вымушана была ісці з ёю на руках, уцякаю ад ворага. І паставіў свой подпіс пад Адовай для таго, каб не пакуты больш ніколі не паўтарыліся. За шчасце маіх дзяцей, за іх светлае жыццё ў камунізме падпісаў я Адовай ад забароне атамнай зброі.

Зусім нядаўна зямля нашай Радзімы была арнай крывава-літніх бітваў супроць гітлераўскіх захопнікаў. Зусім нядаўна мы скінулі салдацкія шынялі. Але ніколі мы, савецкія людзі, не выношвалі ў сабе планаў паходу, планаў заваявання другіх народаў, як гэта робіць сёння імперыялісты Амерыкі і іх прыхільнікі, якія распалілі агонь вайны ў Карэі.

Няхай засягучь сабе на носе шакаводцы арміі каларадскіх жукоў! — з гневна заяўляе скульптар С. Селіханав,—што іх чакае той-жа лёс, якога дамагліся сабе гітлеры.

Савецкі народ швэра ўзяў у свае рукі сцяг міру і выдэ па гэтым сцягам увесь свет па шляху да камунізма.

Ставлячы свой подпіс пад Стагольмскай Адовай, і швэра перакананы, што сілы міру перамогуць, бо ўначаліў гэтую высопародную армію савецкі народ, на чале якога стаіць вялікі Сталін.

У нашых пісьменніках і дзеячоў мастацтва ёсць свая аёмная гордасць: яны разам са сваім гераічным народам—у не-

давадх радах барацьбітоў за мір, яны—носьбіты самых прагрэсіўных ідэй, ім ваража прапаганда чалавечанавісціва і расавай дыскрымінацыі. Савецкія літаратары, артысты, мастакі і кампазітары ўсёй сваёй дзейнасцю служыць міралюбівым інтарэсам свайго народа, услужэнню стваральнай працы. Да іх галасы чула прыслухоўваюцца ўсе перадавыя людзі свету, якія не хочуць вайны і якія падаюць свой шматлікі галас за абарону атамнай зброі, у імя міру.

Народная артыстка ССРС і БССР Л. Александровская, якая ў складзе савецкай дэлегацыі ездзіла на трэці Кангрэс Дэмакратычнага жаночага саюза Германіі, расказвае аб вялікім руху прыхільнікаў міру ў краінах народнай дэмакратыі. 17 мільёнаў подпісаў пад Стагольмскай адовай паставілі лепшыя людзі сёньняшняй Германіі.

— За гэтай лічбай,—піша Л. Александровская,—бачу я твары... хатніх гаспадынь Барліна і друкарскіх работніц Дрэдона, сялянскіх Брандэнбургскай правінцыі і спявачак Нацыянальнай оперы. Бачу і прадаўцаў Заходняй зоны Германіі, што прыбылі на Кангрэс, нягледзячы на ўсе перашкоды, якія ўчынялі акупацыйныя ўлады. Усе яны хочуць аднаго—міру!

Адно імкненне жыве ў сэрцах жанчын, незалежна ад таго, немкі яны ці рускія, французжанкі ці амерыканкі, іспанкі ці кітайкі. Кожная маці хоча шчасця сваім дзецям, вожная ўжо цапер зразумела, што нельга, немагчыма аддзяліць бізнесу свайго хатняга ачага ад бяспекі свайго дзяржавы і ўсяго свету.

Рух прыхільнікаў міру, які ўначалывае Савецкі Саюз, прыняў ва ўсіх краінах свету небывалы размах. Толькі за два месяцы з пачатку кампаніі пад Стагольмскай Адовай падпісалася 250 мільёнаў чалавек. Гэтая лічба—лепшы доказ таго, што рэакцыйнаму лагеру амерыкана-англійскіх атамшчыкаў процістаяць велізарная сіла простых людзей. Аб гэтым вымушана пярпер пісаць нават буржуазная прэса ЗША, Францыі, Англіі і іншых капіталістычных краін, якая раней пагардліва ставілася да збору подпісаў пад Адовай.

Умацненне руху прыхільнікаў міру запанавала ўрады многіх буржуазных краін. Дзяржаўны дэпартамент ЗША заняты цяпер тым, што вышукуе новыя сродкі барацьбы супроць прыхільнікаў Стагольмскай Адовай. Прагрэсіўныя дзеячы Амерыкі, якія выказваюцца за мір, супроць атамнай зброі, бяруцца пад нагляд шпіці, саджаюцца ў турмы. Але ніякімі драконаўскімі мерамі нельга запалохаць сумленных людзей свету. Дастаткова папомніць, што ў адказ на амерыканскую агрэсію ў Карэі толькі ў адной Італіі за апошнія два тыдні падпісала Адовай звыш шасці мільёнаў чалавек. Усё мацней гучыць заклік ва ўсіх кутках зямлі: «Рукі прач ад Карэі!»

У гэтыя дні, калі мужны карэйскі народ гераічна змагаецца супроць сваіх прыгнатыльнікаў, калі ганебна праваляваюцца ўсе планы і разлікі імперыялістаў, яшчэ мацней павінен загучаць голас савецкіх пісьменнікаў і дзеячоў мастацтва—абаронцаў міру. Палымнае публіцыстычнае выступленне ў друку, на радыё, новыя творы на тэмы міру—такі наш патрыятычны абавязак перад народам, які ідзе на чале барацьбітоў за мір ва ўсім свеце.

Многае нам зроблена. Але нашы магчымасці значна большыя, чым мы іх выкарыстоўваем. Сур'ёсны папрок трэба кінуць часопісам «Полымя» і «Беларусь», якія на сваіх старонках мала ўваж аддаюць тэме міру, не арганізуюць пісьменнікаў да напісання твораў на гэтую тэму. На старонках перадычнага друку мы даўно ўжо не сустракалі крытычных артыкулаў, у якіх быў-бы падвержаны вялікі вошты барацьбы за мір, што маюць нашы пісьменнікі. Варта падумаць і над тым, каб сістэматычна наладжваць літаратурныя вечары і літаратурныя перадачы на радыё, прысвечаныя тэме міру.

Абавязак нашых пісьменнікаў і дзеячоў мастацтва—прыняць самы актыўны і самы непасрэдны ўдзел у справе далейшай барацьбы за мір.

За шчасце чалавецтва

Мы, савецкія артысты, выхаваныя камуністычнай партыяй у духу сацыялістычнага гуманізма, адданасці чалавецтву, усе, як адзін, падпісаліся пад Стагольмскай Адовай, накіраванай супроць тых, хто хоча пазбавіць сонца і шчасця нашых матак і дзяцей, супроць тых, хто імкнучыся атапіць у крыві радасць вызваленнага карэйскага народа.

Амерыкана-англійскія імперыялісты, якія распальваюць агонь новай вайны, з халодным сэрцам падлічваюць, колькі мужчын і жанчын пазбавіцца жыцця ад выбухаў атамнай і вадароднай бомбаў. Іх думкі накіраваны толькі на вынаходства масавых спосабаў зойства людзей, знішчэнне гарадоў і вёсак, установаў культуры і мастацтва.

Мы-ж будзем заводны, папыраем калгасы, ствараем школы і вышэйшыя навучальныя ўстановы, павялічваем колькасць бальніц, штогод адкрываем новыя санаторыі і дамы апацынку для працоўных. Усе наша дзейнасць прысвечана клопатам аб чалавецку.

У той час, як у краінах капіталізма мастацтва асуджана на поўны заняпад, а сумленныя пісьменнікі і артысты кінуты

ў турмы ці паміраюць з голаду, сацыялістычнае мастацтва краіны Саветаў развіваецца і квітнее, а побач з заслужанымі майстрамі культуры расце і ўдзельніца новае пакаленне таленавітай моладзі, для якой шырока раскрыты дзверы кансерваторыі і тэатраў, інстытутаў і вучылішч.

Нашы тэатральныя калектывы ствараюць высокадзейныя спектаклі аб барацьбе і мужнасці савецкіх людзей, мастакі пішуць карціны пра патхнёную творчую працу нашага народа, а кампазітары—песні аб радасным жыцці пад сонцам Стацінскай Канстытуцыі.

Таму мір вельмі нам дарэгі. Ён патрэбны савецкім людзям, як сонца, як паветра, і мы нікому яго не аддамо.

Гнеўна пратэстуючы супроць нечуваных зверстваў людоедаў XX-га стагоддзя, я горача ўпэўнена ў тым, што чалавецтва пераможа бандыцкую зграю, ік жыццё перамагае смерць, а мір і справядлівасць, якія пануюць на савецкай зямлі, будуць свяціць сумленным людзям усіх краін свету.

А. НИКАЛАЕВА, народная артыстка БССР, лаўрат Стацінскай прэміі.

Пятро БАРЕЙКА

Я стаўлю подпіс

Я стаўлю подпіс, каб і далей вольна Хадзілі мы па сонечнай зямлі; Каб бацька мой мог працаваць спакойна, Каб збавіўшы шумелі мне палі,

Каб не вайна, а сеібыт на прасторы Араў і далей тлусты чарназём... Я стаўлю подпіс, каб свяцілі зоры На мірным небе ласкавым агнём.

І ў сіняву азёр маіх празрыстых Не нідаў ценю варожых бомбавоў... І каб з вачэй заўжды вясёлых, чыстых Маіх дачок не ўпала й кропля сляў.

Я стаўлю подпіс, каб звары у шале Мым братам не слі новых ран, Каб мірна дзеці ў калыхах спалі, Каб не ляцелі бомбы на Пхеньян.

Я стаўлю подпіс, каб сады квітнелі, Раслі ў пустынях горда гарады, Каб над зямлёй увышнімі зямлі Электраліній струны-правады.

Каб мір з'яднаў усю нашу планету, Каб больш нішто гаротных сліз не ліў... Я стаўлю подпіс, каб народам свету Маж комуні вольна свяціў!

Аляксей ПЫСІН

ХОПІЦЫ!

Нібы глядзіш знамыя нейкі фільм, Калісьці бачаны кадры. Па хваллях зыбкіх аніманіх міль Ідуць з Амерыкі эскадры.

Ты бачыў і ля нашых берагоў Таня-ж нрэйсеры, мундзіры; Расцяраць матак і сілвх дзядоў...

І загадзя—даўно акрэслен курс— Прыцэл узялі батарэі. Плыве вайна—заморскі чорны груз Да вёсак, гарадоў Карэі;

Крыві даволі ўжо, банкіры, Значыстваў шмат чынілі на вяку, А болей не дазволім, хопіцы! Прэч ад Карэі прагнуць руку, Ці —

Ляціць на крылах рэактывных з баз У сіні небасхіл краіны... З піке абрушыў гангвэр бомб запас, І ўнізе хмарай папылілі руіны.

Здзяліць яна па лонаць! Б'юць акупантаў з ножным днём мацней Пад сонцам тым, што іх не грэе Грымць пратэст разгневаных людзей: — Падпальшчыні, прэч ад Карэі! — Прэч ад В'етнама, ад Малайі прэч! — Гудзе як знон усё планета.

У крыві ляглі Ля матак немаўляты... Ужо не першы раз і не другі Ты бачыш гэта, век дваццаты.

Той, хто на мір узняў сягоння меч, Сам не міне яго. Хай помняць гэта!

У ГЭТЫЯ ДНІ

Іван ГРАМОВІЧ

вядць залатыя рукі калгасніка. Слухаючы птушак, гэта вожны хлебароб разуме.

таюць даклады ў калгасе імя Маланькова. Гэтай вясной яны дапамагалі флянцям памідораў, дад гатунковай расады капусты. Цяпер усё гэта цвіпе і расце.

Цалеткі калгаса імя Гастэла мяжуць па калгасам імя Маланькова. Адсюль ужо відаль, як пывуць дымы над камянімі бліжнімі заводаў горада. Брыгадзір агароднай брыгады калгаса імя Маланькова Браніслава Міхальская, гутарачы з саброўкамі на градах, захаляецца выгладам на карпусы новабудуляў Мінска. За ракою, дзе быў лес,—горад, вырас Аўтамабільны завод. Цяпер да сталіцы, як рукой падаць.

А вое старшыня калгаса імя Маланькова Леанід Андрэевіч Сокал і сакратар партыйнай арганізацыі Лаўрэн Аляксеевіч Багай. Пра што яны гавораць сымпюшыся ўдваіх гэтым летнім раннем? Сокал—былы афіцэр, узначародна два арданам і медалямі. У яго столькі запалу і энергіі, колькі агню і хуткасці ў яго быстрых вачах. Ён адначасова можа выконваць некалькі заданняў. Багай—разважлівы, яму дапамагае. Яны склалі рабочы план калгаса на чацверты перыяд сельскагаспадарчых работ. Ішчэ даўна іх калгас стаў такім буйным. І думкі кіраўнікоў поўна шырокіх перспектывы аб сваёй гаспадарцы.

Нам калгас носіць імя Нікалая Гастэла, таго, хто гераічна, адзін з першых летам 1941 года паказаў, які моцны савецкія людзі сустраць захопнікаў на сваёй зямлі. Мы—гастэлаўцы!

Засталіся лічаныя дні да пачатку масвай уборкі хлябоў. Калгас пасля ўзбійнення мае ўборачную плошчу 455 гектараў азімых і 480 гектараў яравых. Акрамя таго прадстаіць увабраць, абмалаціць і выперабіць 60 гектараў насеннікаў шматгадовах траў.

Багаты ўраджай сёлета на полі ў гастэлаўцаў. Ён радуе, десьціць вока брыгадзіра палыводчай брыгады Язэва Пятровіча. Буйнае зерне ў калгасах, важка схіленых да зямлі, цэментуецца, румянее на сонцы. Ішчэ пару дзён і яно напрысціца на ток. Пакуль даспявае!

Засталіся лічаныя дні да пачатку масвай уборкі хлябоў. Калгас пасля ўзбійнення мае ўборачную плошчу 455 гектараў азімых і 480 гектараў яравых. Акрамя таго прадстаіць увабраць, абмалаціць і выперабіць 60 гектараў насеннікаў шматгадовах траў.

Збожжа клапатліва чакае свайго пары. На поўдні рэспублікі, на Лоеўшчыне, на Брэстчыне, яно даўно халасціць пад хэдараем камабайна, а тут, гэта Мінска, яшчэ дразлюць вусатыя каласы. І прыгожа-ж як! З вечара да раніцы яны мучкі слухаюць пераплак, а днём, схіляючыся галовамі, аддзілююцца сонцу і спеву жаўрана. Птушка талсама адчувае пару даспявання. Вось, калі раптам алёнская хмурыцца з гromaм пракоціцца над полем, як яны дружна ўзняваюцца над бяскрайнім морам жаласоў, як яны жаўраікавым хорам услужаюць новай ўраджай. Яны сла-

Шырокія перспектывы ў гаспадарцы. Цяпер ёсць дзе прымяніць складаную тэхніку. У гэтым годзе дзяржава дапамагла машынамі. Абсталываны два такі ў калгасе імя Маланькова. Малапіць будуць дзве малатарні МК-1100, свайго беларускай вытворчасці. І малапіць будуць электраагном. Вось усталі сажэакарона беляга слупы электраправодкі з брыгады ў брыгаду.

Трэцяя старонка.

А. Есаноў. — Песы для мастацкай самадзейнасці. На партыйным сходзе. (Абмеркаванне рамана М. Ткачова «Згуртаванасць»). І. Гутарай. — Аб фальклорных і літаратурных вытокаў творчай работы М. Горькага.

Чацвертая старонка.

Калістратаў, І. Стэльмах. — Палешыцкі кіноабслугоўванне сельскага насельніцтва. Д. Басурын. — Гастролі тэатра оперы і балета ў Смаленску. П. Герасімовіч. — Майстар рускага пайзажа.

ВЫДАТНАЕ МАСТАЦТВА КАРЭЙСКАГА НАРОДА

Перад ад'ездам з ССРС карэйскія артысты, якія гасцілі ў Савецкім Саюзе, наведалі Ленінград і сустраліся са сваімі сабратамі—ленінградскімі работнікамі мастацтва. Сустрача адбылася ў залі Ленінградскай дзяржаўнай філармоніі. Вялікую белаконную залю ўзрушыла бора авачый, калі на сцэну выйшлі карэйскія спевакі і танцоры, музыканты і балерыны.

У адным парыве ўся зала, стоячы, вятала, у асобе карэйскіх артыстаў свабодналюбівы карэйскі народ, які мужна змагаецца за сваю незалежнасць з амерыканскімі імперыялістамі і іх марыянеткай—Лі Сын Манам.

З вялікім удзякам і майстэрствам хор праспяваў на карэйскай мове «Гімн дэмакратычнай моладзі» і песню аб карэйскай народнай арміі.

Выдатнае хараграфічнае майстэрства прадманстравалі ўдзельнікі студыі танца пад кіраўніцтвам вядомай карэйскай балерыны Дой Сын Хі. Яны выканалі «Танец з кінжаламі». У гэтым танцы ўвасоблена воля карэйскіх жанчын, поруч з мужчынамі, абараняць сваю любімую Радзіму.

Усеагульнае ўхваленне выкалікала сатырычная карцінка «Пудзіла». Дой Сын Хі стварыла сатырычны вобраз сучаснага падпальчыка вайны, які курчыцца і выкручваецца ад ярасці і валіцца на зямлю.

калі да яго набліжаюцца пасланцы міру—у вобразе двух дзядзючч у белым, якія існуюць белых галубоў—сімвалі міру.

Хараграфічную групу змяняе хор, які патхніна выконвае кантату аб вялікім Стаціне. Выдатна прагучала песня аб правадзю карэйскага народа Кім Ір Сене.

Саліст ансамбля карэйскай народна-дэмакратычнай арміі скрыпач-самавучка Пак Хо Сан з майстэрствам выканаў творы Веньўскага і Хачатурана. Уладальніца выдатнага каларатурнага сапрапа салістка Шхеньяльскага мастацкага тэатра Ю Ун Ген праспявала «Вяснову песню». Гэта песня аб зямлі, што скінула з сабе аконы, аб людзях, якія знайшлі радасць і шчасце свабоднага жыцця.

Саліст гэтага-ж тэатра Кім Ван У з вялікім майстэрствам выканаў песні карэйскіх кампазітараў і рускую народную песню «Эй, ухнем».

Багатая і разнастайная была праграма гэтай творчай сустрэчы. Яна выдатна прадманстравала дасягненні карэйскай народна-дэмакратычнай рэспублікі, вызваленнай пяць год назад даблеснымі войскамі Савецкай Арміі.

У другім аддзяленні канцэрта ланінградскія майстры сцэны прадманстравалі свай майстэрства карэйскім таспам.

Аляксандр ГІТОВІЧ

Колеры Карэі

Калі прыходзіць лета ў горы Ліндвёвым раннем, Дух колераў тады ў прасторы Адрозніш ззянне. На нівах і на горных схонах, Прырочных травах, На лісьвеніцах і на клябах, Ад спёні млявых, Дзе гарызонт заўжды бруіцца Смаўгой туманнай, Пу ўсёй Карэі—ад граніцы І да Фузана — Куды не кінеш толькі вонкам: Падобны цуду, Зялёны колер тут навокал Пануе ўсюды.

Пад пылам белым. Ды ўсцешчыць тут не мог ніколі У час нягоды Ні белы, ні зялёны колер Душу народа. Змарнелі пад карэйскім сонцам Яны з сумоты, Калі, забраўшы іх, японцы Тапталі ботам, Пакуль не ударыў гром збавення — І колер алы Сцягоў Расіі ілг праменнем На долы і сьлягі І убачылі Гензан і Кота, Кайсіо і Нанка — Яго на крылах самалёта І сталі танка.

А рэкі падаюць з разбегу У зіхаценні, І берагі, бялей ад снегу. У белае пене. Бляей ад снегу, чаплі бродзяць: У нейкай скрусе Над белым плёсам на выгодзе Кляюцца бусел. Бы колер вечага імкнення І мар аб волі — Карэйцаў зрэбнае адзенне Бялее ў полі. І далей, на памурных схілах, Дзе ўсё знямела, Бялююць намні на магілах

Прайшоўшы ў бітве праз кардонь, Агні і воды, Ён белы колер і зялёны Вярнуў народу. Вярнуў яму лугі і нівы, Лясы і рэкі, Каб стаў магутным і шчаслівым Народ наветкі. Карэйцаў родны колер гэты, Як знон адвагі. Ён — над Народным Камітэтам, Дзе ўюцца сцягі, І ў гнеўным сэрцы палымнее У партызана— Ён прайдзе з ім па ўсёй Карэі, Аж да Фузана.

Пераклялі з рускай А. ЗАРЬЦІКІ, А. ВЯЛОГІН.

Усебеларуская нарада маладых пісьменнікаў

8-га жніўня ў Мінску склікаецца Усебеларуская нарада маладых пісьменнікаў, на якую запрошана 65 чалавек з усіх абласцей рэспублікі.

На нарадзе будуць заслуханы даклады аб задачах беларускай літаратуры на сучасным этапе і асноўных элементах майстэрства пісьменніка. Мяркуюцца таксама арганізаваць тэатрычны даклад аб праблемах сацыялістычнага рэалізма ў літаратурцы.

У септэбрых пазоі, прозы, драматургіі і крытыкі будуць абмеркаваны творы ўдзельнікаў нарады.

Дэлегатаў наладжваюцца экскурсіі ў рэспубліканскую карцінную галерэю, музей Алічыннай вайны і імя Я. Куналы.

На адным з буйнейшых прадпрыемстваў горада намечана правядзенне літаратурнага вечара, на якім маладыя літаратары і старэйшыя пісьменнікі працягваюць свае новыя творы.

Нарада працягнецца пяць дзён.

ГОРА Д СЛАВЫ

Есь гарады, які з'яўляюцца сцягам эпохі. Яны ідуць на чале паэзіі. Народ аддае ім сваю любоў і павагу, звязвае з імі свае думы і надзеі, бачыць у іх жыццё ўвасабленне сваіх лепшых імкненняў.

Да іх належыць Стацінград — горад, які заўсёды знаходзіцца на перадавой лініі. У ім усе абавяна славай, усе гістарычна. З кожнай плошчай, вуліцай, з кожным заводам, курганам і домам звязаны неабмыўныя слаўныя падзеі.

На плошчы Абароны, побач са слаўным валам Абароны, азначаным масіўнымі пастаментамі, на якіх узвышаюцца танкавыя вежы з доўгімі гарматнымі стваламі, стаіць дом. Ён доўжыць славу. Ён перагардаў гітлераўцам шлях да Волгі. У 1942 годзе яго абараняў са сваім невялікім падраздзяленнем саржант Н. Ф. Паўлаў. У 1943 годзе яго аднавіла са сваёй брыгадай добраахвотнікаў-будуўнікаў жонка загінуўшага франтавіка Аляксандра Чаркасава, пачаўшы гэтым пачатак масавага руху добраахвотнікаў на аднаўленню Стацінграда.

Горад-воін і будуўнік. Ратныя падзеі тут множацца падзеімі працоўнымі. Працоўныя-ж падзеі азараюцца светлым нагасаным звышнем падзеімі ратных.

Перад заводскай брамай Стацінградскага трактарнага, як увасабленне непахіснай волі і сімвал неўміручых і сілы, стаіць помнік жалезнаму рыцару рэвалюцыі — Ф. Э. Дзяржынскаму. Ён выстаў вайну. Шыбель, які ён трымае ў правай руцэ, прабіты асведкі снарадаў і мін... Гэта жыццё свядзі вялікай бітвы. Яны застаюцца назаўсёды, для выкоў...

На вяршыні Мамаева кургана — традыцыйная танкавая вежа на пастамencie — сведчанне, што тут праходзіў рубеж абароны.

На Мамаевым кургане будзе пабудавана адно з буйнейшых мемарыяльных збудаванняў горада — панарама Стацінградскай бітвы. Панарама адноўіць для будучых пакаленняў адзін з важнейшых эпізодаў гэтай бітвы — існую вераснёвую раіцу, калі дывізія генерала Радзімава штурмавала ўзвышша курган. Тут-жа раскінецца вялікі парк-некропаль.

Пакуль курган амаль гола. Яго адносна акаймаваны невялікімі валамі, падобнымі на хвалі, што наватваюцца адна на другую. Пустыня на схілах. Там-сям зелянеюць чэсныя кусты.

Адсюль адкрываецца краіна і Стацінград і яго рабочыя раёны. Далёка на поўнач, як толькі ахапіць вока, уздоўж Волгі нягнуча заводы — ардэнаносцы — «Чырвоны Кастрычнік», «Барыслад», Стацінградскі трактарны. На тым баку Волгі — пойма, сінія запалі, цёмная паласа лесу. А на гэтым баку — насупроти Мамаева кургана — шэрыя гмахі заводскіх карпусоў «Чарнога Кастрычніка» і каміны, каміны. З іх бяскожна пльывуць рознакаляровыя істужкі дыму — чорныя, жоўтыя, шымыя. У падножжы кургана ў розных напрамках імчацца цягнікі. Іх многа. Яны хвітуюць курган, уздоўж Волгі навіроўваюцца да завода. На аўтастрадах, ліваваляцца ад дажджу, снуюць машыны, бягучы трамваі. А ляеяні, на схілах, узнікаюцца чыгункі і шпіцэварковыя дамы рабочага пасёлка. Над некаторымі з іх яшчэ схіляюцца свае гордыя стрэлы падеўныя крапі. А за імі — бале безліч саманіх домікаў.

Ноччу над Волгай загарае россып агнёў. Раз-по-раз над карпусамі маргана ўспыхае барвое зарава — гэта зліваюцца стотыяны плаўкі.

Слаўная гісторыя і Стацінградскага трактарнага, які надаў адначасна сваё 20-годдзе. Ён вырас на апавеній сонцам правольскай зямлі, мужнеючы разам з людзьмі, якія яго будавалі. У яго адраджэнні, як некалі і ў будуўніцтве, прымаў ўдзел усе краіны. Сюды, па закліку ЦК ВЛКСМ, прышла моладзь з Украіны, Паўночнага Каўказа, з Горкаўскай, Кіраўскай, Омскай, Арлоўскай і іншых абласцей, з Татарскай, Кіргіскай рэспублікі і іншых куткоў неабсяжнай Радзімы... Пляшчу Дзяржынскага накрылі палаткі. Тэрыторыя завода стала надобна на лагер. Рабёрамі завалы, у цэхах пракавалі прады, нібы ў тайзе. Спалі звычайна тут-жа, дзе працавалі...

У наспех адноўленых цэхах было холадна. Дзень і ноч гаралі кастры. Ад дыму і копаці зусім тусклела святло электрычных лампачак. Але завод п'ухілына набраў моц і тэмпы. І цяпер, штодзёна, з яго вялікага канвеера выходзіць столькі трактараў, колькі патрэбна, каб укамплектаваць тры новых МТС. У канцы лістапада мінулага года, не сшынаючы вытворчасці, СТЗ перайшоў на выпуск трактараў новай маркі — дужых непераборных машын. Пагружаны на платформы, яны выгледваюць асабліва прыгожымі і зграбнымі...

З Мамаева кургана Стацінградскі трактарны амаль не ўбачым, яго абрысы расплываюцца ў сіній далечыні Волгі...

Справа відзець цэнтр горада — плошча Паўшых барацьбітоў, смеры, абрысы універмага, Абласной партыйнай школы, гмахі адноўленай вуліцы Леніна, вялікі будуўнічы вузел на Саратаўскай вуліцы. Далёка, за ракой Парыдай, у сіній дымку, праз якую ўб'адаецца і чысцейшым і блі-

Уладзімір КАРПАУ,
спецыяльны карэспандэнт
газеты «Літаратура і мастацтва»

жыйшым, маячыць вежы элеватара і высотнага Дома воікаў.

Так, побач з ваеннай славай горада вырастае неўміручая працоўная яго слава.

Побач з імянамі герояў Стацінградскай абароны — генералам арміі В. І. Чуйковым, першай знатнай жанчынай-сталеарам Кавалёвай, загінуўшай смерцю героя ў радах знішчальнага батальёна, побач з імянамі камандзіра легендарнай дывізіі генерала Радзімава, саржанта Я. Ф. Паўлава, шырокую вядомасць набылі імяны герояў аднаўлення, наватараў працы — Аляксандра Чаркасава, лаўрата Стацінскай праміі кавалі СТЗ Андрэя Белавусава, які адкрыў першы асабовы рахунак звышпланавых накіпленняў, Прыюфія Трошына — апаратара завода «Чырвоны Кастрычнік», ініцыятара работы на гадзінаму графіку, Івана Цітава, майстра-будуўніка, які першым увёў лізавае плаванне, Кузьмы Белазерцава — слаўтага музара, які працуе ў лік трэцяй пасляваеннай піпігодкі, і многіх іншых.

Аднаўленнем горада займаюцца магутныя будуўнічыя арганізацыі — Гаюстацінградбуд, будуўнікі якога саборніваюцца з будуўнікамі Мінска, Метаўргжылбуд і рад спецыяльных тэстаў. Ужо ў 1948 годзе праз дзень усталі ў строй новыя будынкы. У 1949 годзе будуўнічыя работы вяліся больш як на 400-х аб'ектах. У бягучым-жа годзе будуўнікі Стацінграда паспяхова змагаюцца за 120 тысяч кв. метрав жылой плошчы. Апрача гэтага, годч атрымае 33 будынкы культурна-бытавога

прызначэння. Да дня слаўнага юбілея СТЗ калектывы Трактаржылбуд, дзекуючы механізатыв будоўляў, выкарыстоўваючы вопыт перадавых будоўнікоў краіны, індустрыялізацыі будоўніцтва і ўжыванню патэнтнага металу на ім, выкаваў гадавую праграму.

Неапанімы ўклад у добраўпарадкаванне горада ўносіць чаркасаўца. Мільёны гадзін адрацавалі гэтыя энтузіасты-добраахвотнікі. Яны расчышчаюць будоўнічыя пляцоўкі, рыюць катлаваны, пракадаюць тратуары і траншэі для вадаправода, унімаюць на рыштванні будоўляў цэглы і іншыя будоўнічыя матэрыялы, прыбіраюць паміж імі атымоўшчыкаў, упарадоўваюць двары, будуюць басейны, робяць клубы, садзяць і распяць дрэвы — інакш кажучы, робяць усе, каб добраўпарадкаванне любімага горада не адставала ад будоўніцтва, а само будоўніцтва — ад патрэб жыцця.

Ужо цяпер угадваюцца ведучыя абрысы важнейшай гарадской магістралі — арасекта імя Стаціна. Прасект цягнецца на дзясці кіламетраў і звязвае канцавыя раёны горада — Трактарназаводскі і Чырвонаармейскі. У цэнтры ён перасякае плошчу Паўшых барацьбітоў — цэнтральную і старэйшую плошчу горада славы. Тут засяроджаны гістарычныя месцы і будынкы, звязаныя з прабываннем у горадзе вялікага Стаціна, кіраваўшага ў 1918 годзе абаронай Царыцына і барацьбой за хлеб.

У доме комуны, які выходзіць на плошчу, І. В. Стацін 8-га чэрвеня 1918 года ўдзельнічаў у паседжанні па харчовым пытанні. З балкона другога будынка (штаба фармаванага Х арміі) правадзіў у ліпені 1918 года вітаў Громаўскі пояз, які адпраўляўся на фронт. У ДСА размяшчалася рэдакцыя армейскай газеты «Салдат рэвалюцыі», створанай па прапанове І. В. Стаціна. На Маскоўскай вуліцы, якая цягнулася ад плошчы ішла да Волгі, стаяў Палац Працы. У гэтым будынку жаў і працаваў І. В. Стацін.

У чэрвені 1918 года К. Я. Варашылаў праводзіў на плошчы агляд рэвалюцыйных палякоў і выступаў перад імі з прамовамі.

г. Стацінград.

8-га студзеня 1920 года ў брацкай магіле было пахавана 54 абаронцы Царыцына, і з гэтага дня плошча стала называцца плошча Паўшых барацьбітоў.

За гады савецкай улады плошча стала непазванальнай, на ёй праводзілі ўсе святочныя дэманстрацыі і мітынгі.

Калі ў 1942 годзе вораг падышоў да сцен горада, плошча накрылася барыкадамі, надарбамі, дротавымі загародамі. Праз гэтую плошчу ішлі на перадавую частку Савецкай Арміі і атрады народнага апалчэння.

Цяпер на цэнтры плошчы разбіты ескеркватіры, у якіх побач з абласкім герояў Царыцынскай абароны вырасла брацкая магіла абаронцаў Стацінграда. Манументальная архітэктура ўжо становіцца неад'емнай і істотнай часткай новага Стацінграда, які надзіва хутка ўзнімаецца.

Паводле генеральнага праекта адбудовы і рэканструкцыі Стацінграда, плошча Паўшых барацьбітоў з'явілася асновай усёго ствараемага ансамбля і будзе арганізоўваць і фармаваць уся цэнтральную частку горада.

Цяпер плошча ў рыштваніях. Асабліва запамінаецца будынак Абласной партыйнай школы. Ён вытрыманы ў простых і ясных формах і абліцаваны літамі. На ім які-бы абліца мінулае горада і яго будучыня. Першыя паверхі будынка стрыманы і амаль суровыя. Яны нават нечым нагадваюць пятадаў. Але вышэй, ліні будынка набываюць лёгкасць і ясенюць. Багатыя-ж лашыя дэталі і прыгожыя карніз выклікаюць адчуванне ўздзіснасці. Увечнаеца будынак лёгкім прыгожым перацеама.

Расчышчаюцца пляцоўкі для будоўніцтва велічанага шматнаважкага Дома Советав, гмах якога ўзнімаецца над астатнімі будынкамі на 7—8 паверхаў. Перад Домам Советав будзе ўстаноўлены манумент вялікаму правадзіру і палкаводцу, чыё імя носіць горад. На плошчы таксама вырастаюць будынкы паштамта, гасцініцы «Інтурыст» і інш.

Ад плошчы да наберажнай праідзе аляя Герояў — шырокі бульвар, упрыгожаны фантанамі і статуямі герояў двух гістарычных абарон. На беразе Волгі раскінецца вялікае залёнае мора — парк Перамогі. Наогул, скверав, бульвараў і паркаў у Стацінградзе многа. Іх распяць влалатлівыя і дбайныя рукі. І недадзі той час, калі плошча залёных масіваў дасягне заплававанай лічы — 26 кв. м. на кожнага жыхара.

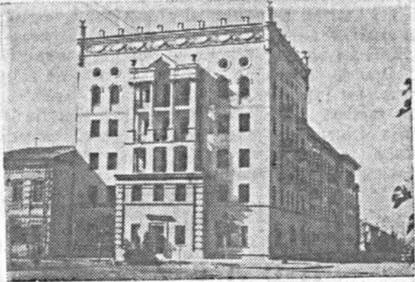
У даваенным Стацінградзе насельніцтва было адрэзана ад Волгі. Берагавая лінія была запята прадпрыемствамі, чыгункай і прычалам рачнога порта. Недастатковай была іх сувязь паміж раёнамі горада, якія цягнуліся больш як на 50 кіламетраў. Чыгунка рассякала горад на кавалкі. На цэнтральных вуліцах знаходзіліся заводы. Адсутнічалі цаласныя архітэктурныя кампазіцыі, створаныя паводле адзінага архітэктурнага замыслу.

Генеральны праект рэканструкцыі і аднаўлення Стацінграда грунтуецца на апошніх дасягненнях градабудуўнічай навуцы. У новым Стацінградзе прамысловыя прадпрыемствы канцэнтруюцца ў паўных раёнах. У цэнтры застаюцца толькі пасажырскія рачны вакзал. Чыгуначныя пугі з наберажнай здымаюцца. Сувязь раёнаў горада паміж сабой забяспечыць сістэма ліній паралельных магістралей. Першая з іх — наберажная. Ад ракі Царыцыні і да старадэна наберажная будзе ператворана ў парадны праспект, на якім вырастунь будынкы музеяў, тэатраў, інстытутаў, шматпавярковыя жылыя дамы. Новыя лініі трамваяў, аўтобусаў і тралейбусаў ахопяць увесь горад.

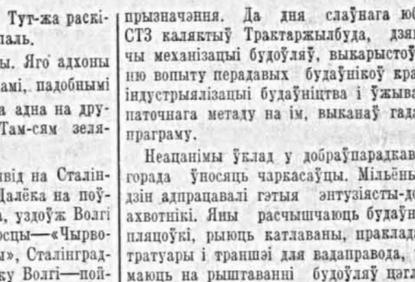
У цэнтральнай частцы горада прабываюцца новыя вуліцы. Будзе пабудавана новая пеллаэлектрычная станцыя, а таксама будзе пададзены прыродны газ.

Стацінград — слава і горадасць савецкага народа — ператвараецца ў адзін з прыгажэйшых гарадоў Саюза. У гады Вялікай Айчыннай вайны ён быў сцверджаннем пераможаюсці і ваеннай магутнасці намай краіны, у намы дні ён з'яўляецца сведчаннем невычарпальных магчымасцей і эканамічнай магутнасці савецкай краіны, грозным напамінам усім тым, хто пасягае на нацыянальную незалежнасць і свабоду дэмакратычных краін, магутным фактарам у барацьбе ўсяго прагрэсіўнага чалавечтва за мір, дэмакратыю і сацыялізм.

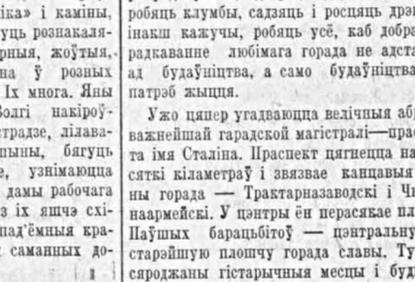
г. Стацінград.

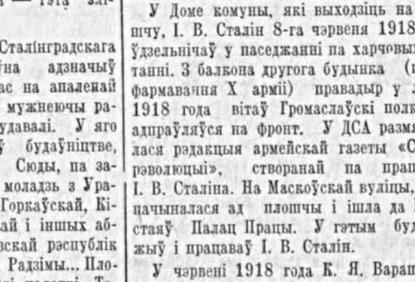
Гор. Стацінград. Жылы дом на Ленінскай вуліцы.

Гор. Стацінград. Будынак абласной партыйнай школы на плошчы Паўшых барацьбітоў.

Гор. Стацінград. Будынак абласной партыйнай школы на плошчы Паўшых барацьбітоў.

Гор. Стацінград. Будынак абласной партыйнай школы на плошчы Паўшых барацьбітоў.

Гор. Стацінград. Будынак абласной партыйнай школы на плошчы Паўшых барацьбітоў.

Гор. Стацінград. Будынак абласной партыйнай школы на плошчы Паўшых барацьбітоў.

Да новай сустрэчы!

(Заканчэнне гастролі тэатра імя Вахтангава)

30 ліпеня спятаклем «Сірано дэ Бержерак» Э. Растана заканчвае свае гастролі ў Мінску Маскоўскі Дзяржаўны тэатр імя Вахтангава.

Прыезд тэатра ў Мінск з'явіўся радаснай падеі у культурным жыцці сталіцы Савецкай Беларусі.

Тэатр імя Вахтангава, пачаўшы сваё творчае жыццё, як трэцяя студыя Маскоўскага Мастацкага Акадэмічнага тэатра, рос і развіваўся пад уплывам традыцый МХАТ'а і ў лепшых сваіх спектаклях адлюстравалі ідэі і думкі геніяльных дзекчой рускага даравольнага і савецкага тэатра К. С. Станіслаўскага і В. І. Неміроўча-Данчанкі, чым вучнем быў першы кіраўнік і заснавальнік тэатра Яўгені Вахтангаў.

Выдатнай уласціваасцю тэатра з'яўляецца тое, што паставіўшы ў першыя гады свайго існавання інсцэптуры «Вірыяне» Л. Сейфулінай, ён на працягу ўсёй свайй дзейнасці наспына ўмацоўваў сувязі з савецкай драматургіяй, адказваючы на патрэбы новага гледача. На сцене тэатра знайшлі сваё мастацкае ўвасабленне п'есы вялікага рускага пісьменніка А. М. Горькага, у якіх раскрытыя магутны талент артыста Б. В. Шчукіна. Садружства з вахтангаўцамі садзейнічала ўзмужненню і набыццю сталасці такіх вядомых драматургаў як А. Карнейчук, Н. Пагодзіна, Упершыню ўбачылі свае творы на сцене дзекуючы калектыву тэатра імя Вахтангава і многія іншыя савецкія драматургі.

Тэатр на сваім складаным шляху меў не толькі значны перамож, але час ад часу адчуваў гаркату наўдч і памылак. У такі час калектывы знаходзіў у сабе сілу і мужнасць для пераадолення хібав, настойліва авалодваючы творчым металам сацыялістычнага рэалізма.

На гастролі ў Мінск тэатр прыехаў у поўным складзе і прывёз з сабой 10 спектакляў асноўнага рэпертуару. Былі па-

На здымку (злева направа): Палаценцаў — арт. І. Талчанаў, Машкоў — арт. В. Кальцова («Першыя радасці»).

казаны творы савецкіх драматургаў: «Макар Дубрава» А. Карнейчука, «Місцурыйскі вальс» Н. Пагодзіна, «Каму парадвоўваецца час» бр. Тур і Л. Шэйніна, «Летні дзень» Ц. Саладара, «Валікі гасудар» Ул. Салаўёва, «Першыя радасці» — інсцэптурка К. Федзіна і В. Мехатэ-

у свеце рускай савецкай мастацкай культуры.

За час гастролі вахтангаўцы паказалі 60 спектакляў і, апрача асноўнай сітэны операнага тэатра, выступалі ў памішанай тэатра імя Я. Кушалі, Дома Афіцэраў, на Аўтаграббудзе, перад працоўнымі Барысава, піонэрамі і школьнікамі Мінска.

Апрача спектакляў калектыву тэатра даў некалькі шэфскіх канцэртаў.

Змястоўнай была сустрэча артыстаў з афіцэрамі, на якой абдыло дзелавое абмеркаванне спектакля «Першыя радасці».

Члены мастацкага савета ўстанавілі творчыя сувязі з беларускімі драматургамі.

У часе гастролі калектыву тэатра не спыняў напружанай падрыхтоўкі да акрыцы асенняга сезона ў Маскве. Ражысёр А. Рамізава вяла рэжысёрскі інсцэптурку С. Радзімава «Отверженных» В. Гюго. Распачата работа і над новай п'есай маладых савецкіх драматургаў Сагадзловіча і Фаянса «Дзяржаўныя советнік». Тама п'есам — буйнае індустрыяльнае будоўніцтва і яго людзі. Ставыя спектаклі — гадоўны ражысёр тэатра Р. Сіманаў і Н. Пахтынаў.

Улічваючы станочны мастацкі вынікі працы над інсцэптуркай рамана «Першыя радасці», тэатр у канцы гэтага года пакажа ў Маскве спектакль па інсцэптурцы рамана К. Федзіна «Незвычайнае лета» ў паставіўшы Б. Захавы.

Сустрэчы членаў калектыва тэатра са стаханавцамі і інжынера-тэхнічнай інтэлігенцыяй Мінска, дзеканамі навукі і культуры, літаратуры і мастацтва, садзейнічалі патглібленню той атмасферы цеплыні і шчырасці, якая ўстанавілася з гледачом на спектаклях, яшчэ большаю ўмацаванню творчых сувязей паміж мастацтвам вялікага рускага народа і Савецкай Беларусі. У гэтым адзін з важнейшых вынікаў прыезда вахтангаўцаў у Мінск.

Да новай сустрэчы, дарэгі таварышч!

Лепшыя спячынныя творы, якія паказаны на гастролі, вызначаюцца высокай ідэйнасцю, псіхалагічнай глыбінёй і поўнакроўнасцю вобразаў, сапраўднай ансамблевавасцю і культурнай мастацкага афармлення.

Ік паказалі гастрольныя спектаклі, кіраўнікі калектыва і яго ражысура надывічай чула ставіцца да маладых актараў, выхаванцаў тэатральнага вучылішча імя Шчукіна, і даручаюць ім гадоўныя ролі з такой-жа смеласцю і даверлівасцю, як і сталым майстрам мастацтва.

Так, у цэнтральнай ролі Кірыла Ізвекана («Першыя радасці») выступае выхаванец вучылішча Любімаў, Ролу Керы Фостера ў «Місцурыйскім вальсе» выконвае малады артыст Малішэўскі. Цэнтральныя ролі ў асноўным рэпертуары ўвасаблены прадстаўнікамі маладога пакалення А. Казанскай, Л. Пашковай, Е. Ізмайлавай, Палікоўскай, Коппевай, Гравэ, Колчынскім і Этуш.

Гэтыя высокародныя якасці і традыцыі тэатра імя Вахтангава заслужоўваюць выключнай увагі беларускіх тэатраў, якія працуюць над плённым уплывам лепшай

лі, спектаклі рускай класікі: камедыя «Сэрпа не камень» А. Астроўскага, інсцэптурку «Напярэдадні» па І. С. Тургеневу, а таксама іншыя спектаклі.

Гледачы на заслугах аданілі высокае майстэрства актараў; народных артыстаў РСФСР А. Гарунова, І. Талчанава, Ц. Мансурова, заслужанага дзекца мастацтва Платонікава, заслужаных артыстаў РСФСР А. Абрывасова, М. Астангава, С. Лук'янава, І. Дароніна, В. Кальцова, М. Сісельнікава, Г. Пашковай і іншых, культуру і густ ражысёраў Р. Сіманава, Б. Захавы, І. Рапапорта, А. Рамізавай, таленавітых мастакоў тэатра.

Грамадскасць сталіцы Савецкай Беларусі ўдзячна за патрыятычны спектакль «Макар Дубрава», у якім раскрываюцца і сцверджаюцца камуністычныя адносіны савецкіх людзей да працы, за праўдзінны хвалюючы спектаклі «Валікі гасудар» і «Першыя радасці», дзе адлюстраваны значныя этапы гісторыі вялікага рускага народа і стан рускага грамадства.

Лепшыя спячынныя творы, якія паказаны на гастролі, вызначаюцца высокай ідэйнасцю, псіхалагічнай глыбінёй і поўнакроўнасцю вобразаў, сапраўднай ансамблевавасцю і культурнай мастацкага афармлення.

Ік паказалі гастрольныя спектаклі, кіраўнікі калектыва і яго ражысура надывічай чула ставіцца да маладых актараў, выхаванцаў тэатральнага вучылішча імя Шчукіна, і даручаюць ім гадоўныя ролі з такой-жа смеласцю і даверлівасцю, як і сталым майстрам мастацтва.

Так, у цэнтральнай ролі Кірыла Ізвекана («Першыя радасці») выступае выхаванец вучылішча Любімаў, Ролу Керы Фостера ў «Місцурыйскім вальсе» выконвае малады артыст Малішэўскі. Цэнтральныя ролі ў асноўным рэпертуары ўвасаблены прадстаўнікамі маладога пакалення А. Казанскай, Л. Пашковай, Е. Ізмайлавай, Палікоўскай, Коппевай, Гравэ, Колчынскім і Этуш.

Гэтыя высокародныя якасці і традыцыі тэатра імя Вахтангава заслужоўваюць выключнай увагі беларускіх тэатраў, якія працуюць над плённым уплывам лепшай

скай «Отверженных» В. Гюго. Распачата работа і над новай п'есай маладых савецкіх драматургаў Сагадзловіча і Фаянса «Дзяржаўныя советнік». Тама п'есам — буйнае індустрыяльнае будоўніцтва і яго людзі. Ставыя спектаклі — гадоўны ражысёр тэатра Р. Сіманаў і Н. Пахтынаў.

Улічваючы станочны мастацкі вынікі працы над інсцэптуркай рамана «Першыя радасці», тэатр у канцы гэтага года пакажа ў Маскве спектакль па інсцэптурцы рамана К. Федзіна «Незвычайнае лета» ў паставіўшы Б. Захавы.

Сустрэчы членаў калектыва тэатра са стаханавцамі і інжынера-тэхнічнай інтэлігенцыяй Мінска, дзеканамі навукі і культуры, літаратуры і мастацтва, садзейнічалі патглібленню той атмасферы цеплыні і шчырасці, якая ўстанавілася з гледачом на спектаклях, яшчэ большаю ўмацаванню творчых сувязей паміж мастацтвам вялікага рускага народа і Савецкай Беларусі. У гэтым адзін з важнейшых вынікаў прыезда вахтангаўцаў у Мінск.

Да новай сустрэчы, дарэгі таварышч!

Лепшыя спячынныя творы, якія паказаны на гастролі, вызначаюцца высокай ідэйнасцю, псіхалагічнай глыбінёй і поўнакроўнасцю вобразаў, сапраўднай ансамблевавасцю і культурнай мастацкага афармлення.

Ік паказалі гастрольныя спектаклі, кіраўнікі калектыва і яго ражысура надывічай чула ставіцца да маладых актараў, выхаванцаў тэатральнага вучылішча імя Шчукіна, і даручаюць ім

П'есы для мастацкай самадзейнасці

Попыт на аднаактвыя п'есы вялікі. У рэспубліцы шмат драматычных гурткоў, якія ахвотна ставяць іх. Аднаактвыя сучасныя п'есы патрэбны і школьнай мастацкай самадзейнасці. Але гэты попыт не заўсёды ўлічвае Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Яно выдае драматургічныя творы малых форм вельмі рэдка, а часам яшчэ і не зусім якасна. Лепшыя аднаактвыя з рускай і іншых моў СССР чамусьці не перакладаюцца і амаль не выдаюцца ў рэспубліцы.

Першы зборнік аднаактвых п'ес для гурткоў мастацкай самадзейнасці*, што вышпунчаны ў свет у гэтым годзе, змяшчае чатыры драматургічныя творы. Гэта і добра. Няма патрэбы складаць вялікія зборнікі. Можна нават выдаваць аднаактвыя і асобныя кніжкі, каб драматычныя гурткі маглі сістэматычна папаўняць свой рэпертуар.

П'есы зборніка прысвечаны розным тэмам: паказу жыцця калгаснай вёскі, спалучэнню практыкі з навукай, выкрыццю дыскрымінацыі неграў у Амерыцы і інш.

Камедыя «Шыла ў мяшко» не хавае* У. Краўчанкі расказвае аб саборніцтве двух калгасаў. Аўтар даволі пераканальна паказаў вобраз Выхвалінскага—старшыні калгаса «Партызан», бюракрата, чалавека, які ашукнае суседзяў, не дае аб гаспадарцы. Нягледзячы на добрую задумку—паказ барацьбы з недахопамі ў калгаснай працы—некаторыя драматургічныя дэталі сюжэта выглядаюць нежыццёвымі і надуманымі. Так, напрыклад, уся гісторыя з лістом, прыходым Насці Байко і яе праверкай Выхвалінскага ў п'есе іштучныя. Гэта выпадак, а не тыповы факт, які-б мог легчы ў аснову сюжэта, каб паказаць, як трэба, ці як не трэба кантраляваць калгас і яго дасягненні ў сацыялістычным саборніцтве. Калі гэта зроблена для характарыстыкі Выхвалінскага, дык гэта зноў-такі напярэдняе, бо аб ім мы ведаем, калі сустракаем з Выхвалінскім у калгаснай канцылярні, слухачы яго заўвагі аб расстаноўцы мэблы: «Глядзі — сацідзасі па ўсёй канцылярцы стала больш, размах зусім другі. Усё як быццам на-рапейшаму, а для вока—зусім другая карціна». Гэтая драматычная казія ўведзена ў п'есу для камедыі, для забавы, каб высеяць Выхвалінскага і нахваліць за выдумку Сароку (старшыню суседняга калгаса «Большэвік»).

Каб была знойдзена новая матывіроўка прыходу Байко ў калгас «Партызан», спадарыма-б зусім іншае гучанне. Шукаліне каровы—матывіроўка прыходу Байко вельмі найнаў і непраўдападобная. Чаго чалавеку, які шукае карову, раіцца прышло ў галаву правяраць суседні калгас?

Каб была знойдзена новая матывіроўка прыходу Байко ў калгас «Партызан», спадарыма-б зусім іншае гучанне. Шукаліне каровы—матывіроўка прыходу Байко вельмі найнаў і непраўдападобная. Чаго чалавеку, які шукае карову, раіцца прышло ў галаву правяраць суседні калгас?

*) Рэспубліканскі Дом народнай творчасці «Зборнік аднаактвых п'ес для гурткоў мастацкай самадзейнасці», Дзяржаўнае выдавецтва БССР, рэдакцыя мастацкай літаратуры, Мінск, 1950 г.

Алесь ЕСАКОЎ

Дэталі з аркай таксама не абыграна ў п'есе, таму яна выглядае непраборнай.

Непраўдападобнай здаецца і сітуацыя з лістом, яна ўведзена ў п'есу толькі дзеля смеху. Не верна ставіцца аўтар і да працы званяў у зборы ўраджаю збожжавых культур, паказваючы іх важным элементам калгаснай працы. Гэта супярэчнасць устаноўцы партыі ў дачыненні да працы званяў. І п'еса можа прынесці шкоду, а не карысць, бо ў збожжавых калгасах не звано, а брыгада з'яўляецца асновай у арганізацыі калгаснай працы.

Да саборніцтва двух калгасаў таксама трэба падыходзіць больш сур'ёзна. Стварэнне ўражанне, што аўтар большасць драматычных казіяў робіць для камедыі-нап'есы, а не для прапаганды лепшых метадаў калгаснай працы. Аўтар ішоў не ад жыцця, а ад надуманай схемы, жадаючы любымі сродкамі пасмешліва гледзець. І хацеў аўтар таго ці не, але ён не столькі выкрывае старшыню калгаса, бюракрата, колькі прапагандае яго непраходныя метады працы. Сверхдзяне Сароку «... што сама прырода савецкіх людзей не церпіць пустазвонаў, не церпіць ману і ашуканства» мастацкімі сродкамі ў п'есе не дасягана.

П'еса А. Школьнікава «Родныя людзі» пабудавана больш сур'ёзнай. У п'есе добра спагучаюцца матывы грамадскага і асабістага жыцця. Добра падкрэслена ў ёй і тая думка, што «Ужо калі думкамі далажа ў будучыню паляцець мы, дык і справы ў нас будуць такія-ж крылаты».

Адна з драматургічных пабудоваў п'есы шмат чаго не мае. Некаторыя сітуацыі іштучныя, усё трымаецца на выпадковай сустрэчы (спатканне Нюры і Саргя—былых франтавых сяброў), а не на заканамерных з'явах жыцця. Добрую думку прыводзіць аўтар аб дапамозе горада калгасу. У жыцці гэта заканамерна. Але ў п'есе гэтая з'ява выглядае выпадковай: толькі таму самалёт раскідаў сям'ю на пасевы, што гэтым самалётам прыляцеў прафесар, а каб прафесар не прыляцеў, дык, выходзіць, сям'ю не было-б каму раскідаць? Паказу, як навука дапамагае ўзяць урадаў, на вялікі жаль, аўтар аддаў мала ўвагі, у п'есе больш месца адведзена пабочным справам, адсталым разважаням дзеда Чуйко, каханню Нюры і Саргя ды інш. Другародныя дэталі, якія дапаўнялі той ці іншы вобраз, з-за нявыпукласці аўтара вылучыліся на першы план, а галоўная ідэя адыйшла на другі план.

Найбольш удалымі з усяго зборніка трэба лічыць п'есы Ул. Няфёда — «Слуга народа» і «Не забудзем».

У п'есе «Слуга народа» аўтар узяў жыццёвы факт. Прафесар-заолаг Патроў хацеў ехаць у адпачынак, але па просьбе калгасніцы-штуніцы Анюты паехаў у калгас змагацца з чумой, якая апаважала калгасных куры. Драматург сцвярджае тую думку, што савецкі чалавек сваё асабістае жыццё падначальвае грамадскай справе. Дакладнасці сюжэта і думкі спрыяе якасна характараў дзейных асоб. Ідэі калгаснай працы аўтар здалоў уласобіць у канкрэтных жыццёвых вобразах, якія хваляюць і пераконваюць. Недахопам трэба лічыць некалькі зацягнуты пачатак п'есы, у экспанзіў гледзець можна значна карцей назімаюць з характараў дзейных асоб.

Другая п'еса «Не забудзем» усхвалявана апавядае аб дыскрымінацыі неграў у сучаснай Амерыцы, якія змагаюцца за мір супроць вайны. Сацыяльны канфлікт аўтар вырашае на сутыкненні доктара, фашысцкага рэакцыянера Вудварда, з яго дымакратычна настроенай дачкой, якая імкнецца выпратаваць параненага негра. Гэта жыццёва праўдзіва і пераканальна. Вастрэня канфлікту пададзена ў канкрэтных, рэальных дзеяннях, праз якое перадаецца драматычнасць усяй сітуацыі.

На тытульным лісце зборніка аднаактвых п'ес стаіць назва ўстаноў: Рэспубліканскі Дом народнай творчасці, які склаў гэты зборнік. Можна было чакаць, што да п'ес будуць заўвагі рэжысёра і мастака, з якіх можна было-б гурткоўцам даведацца, як ставіцца і афармляць гэтыя спектаклі. Але іх няма.

Зборнік п'ес павінен рэдагавацца вопытнымі людзьмі — драматургамі, рэжысёрамі, тэатральнымі крытыкамі, асторамі, каб у працэсе працы над рукапісам яны маглі-б дапамагчы аўтару. Рэдактар В. Максімава, якая ўзялася за рэдагаванне разглядаемага зборніка, паказала, што яна не мае ніякага дачынення да драматургіі і не ведае ні тэатра, ні драматургіі, а таксама дрэнна ведае і беларускую мову, аб чым сведчаць пераклады п'ес Школьнікава і Няфёда. У працэсе работы над рукапісам можна было-б паабсудзіць шмат якіх недахопаў. Тут і Рэспубліканскі Дом народнай творчасці не павінен стаць у баку, а кроўна павінен быць зацікаўлены ў якасці драматургіі для мастацкай самадзейнасці.

Нашым драматургам неабходна больш пісаць п'ес для драматычных гурткоў, дапамагаць пачынаючым пісьменнікам у гэтай пачаснай справе. Неабходна, каб і нашы газеты, асабліва маладзёжныя, сялянская і абласныя друкавалі гэтыя п'есы на сваіх старонках, што таксама будзе спрыяць іх папулярнасці. У сваю чаргу і драматургі павінны адчуваць адказнасць перад вялікай арміяй удзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Разглядаем зборнік не каб задаволіць яшчэ існуюча вялікага попыту. Але пры ўсім недахопах ён адыграе ўсё-ж станоўчую з'яву ў справе папаўнення рэпертуара новымі п'есамі, якія так неабходны самадзейнаму тэатру.

„ПОЛЫМЯ“ № 6

Шосты (тэрвеньскі) нумар часопіса «Полымя» адкрываецца драмай «Янка Купала» Васіля Віткі. Рэдакцыя часопіса парадвала чытача значным творам аб жыцці і літаратурнай дзейнасці вялікага паэта беларускага народа.

З увагай будзе прачытана і другая частка рамана Піліпа Пестрака «Сустрэнемся на барыкадах», у якім аўтар апавядае пра далейшы лёс ужо вядомых герояў і знаёміць з мастацкай біяграфіяй людзей, якія ўпершыню з'явіліся ў новых раздзелах рамана. У адзеле прозы таксама надрукаваны нарыс Д. Грабешнікава аб маладых наватарах працы Мінскага трактарнага завода і іх стаханавіцкіх рэкордах.

Даволі разнастайны ў шостым нумары адзел паэзіі. Тут змешчаны цыкл вершаў Хведара Жыцкі на надзённую тэму пад агульнай назвай «На варце міру» і першы аб новай Германіі Пятра Прыходзькі, добрыя вершы Антона Вялічка «Вышлаўка сталі» і Рыгора Няха «На гары Чарночай», прысвечаным Тарасу Шаўчэнку, і новая байка Уладзіміра Корбана «Знаёмія».

Правільна зрабіла рэдакцыя «Полымя» надрукаваць вершы «Ары» і «Сказ пра Царука» з партызанскага сшытка калгасніцы вёскі Налевана, Несвіжскага раёна, Ганны Аляхновіч.

Змешчаны ў адзеле публіцыстыкі і крытыкі артыкул І. Эвентова «Савецкая літаратура ў ацэнцы М. І. Калініна» не з'яўляецца грунтоўным даследаваннем, а толькі аглядам шырока вядомых выказванняў Калініна з невялікімі агульнымі каментарыямі аўтара.

Не ўбагачае ведаў чытача артыкул В. Вольскага «Кізьма Чорны». З асноўнымі палажэннямі і фактамі артыкула чытач аўтар зняўма на мінулых выступленнях аўтара ў перыядычным друку. Рэдакцыя «Полымя», на жаль, не скарыстала магчымасць даць грунтоўнае даследчую прапу аб выдатным празаіку.

Лепшае ўражанне пакідае выступленне маладога журналіста Н. Кедалавы, якая ўпершыню друкуюцца на старонках часопіса. У яе артыкуле «Парт-барацьбіты» аб жыцці і творчасці Янкі Купалы ў дні Вялікай Айчыннай вайны, дадзены старанны агляд даволі багатага матэрыялу на гэтую тэму з удавай спробай самастойнага аналізу яго.

У адзеле крытыкі змешчаны таксама артыкул паэта К. Кірэнікі «Націжняюча тэма» — аб камуністычных рысах у нашай літаратуры. Напісаны з уласцівым аўтару тэмпераментам, артыкул чытаецца з цікавасцю і мае назвальнае значэнне.

Надзвычай бедны адзел біяграфіі. Рэдакцыя часопіса абмежавалася надрукаваннем толькі адной рэцэнзіі Р. Берасоўскага на паэму Аляксея Зарыцкага «Світанскія сады».

Часопіс неахайна аформлены тэхнічна. Вокладка зроблена з дрэннай паперы і зусім іншага колеру, чым у ранейшых нумарах. Дзяржаўнае выдавецтва БССР павіна ўрэшце сур'ёзна пакапаціцца аб высока якаснай паперы і добрым тэхнічным афармленні літаратурнага часопіса.

«Янка Купала ў калгасе» — карціна мастакоў І. Давідовіча і Я. Ціхановіча.

На партыйным сходзе

(Абмеркаванне рамана М. Ткачова „Згуртаванасць“)

На адкрытым сходзе партыйнай арганізацыі ССББ быў абмеркаваны першы раман Міколы Ткачова «Згуртаванасць», які змешчаны ў часопісе «Полымя».

Іх адначыў у сваім дэкламе І. Грамовіч і ўдзельнікі абмеркавання Я. Брыль, А. Есакоў, Т. Хадкевіч, Ул. Карпаў і П. Кавалёў, раман маладога пісьменніка на тэму аб партызанскай вайне беларускага народа супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў з'яўляецца ўдачай аўтара.

Галоўная вартасць твору, сказаў І. Грамовіч, заключаецца ў тым, што ў ім багата дакладных жыццёвых назіранняў пісьменніка, удзельніка падзей, якія ён асвятляе. Герой рамана — высакоародны савецкі вайсковы, палыманна патрыётычна сціпласціўнай Радзімы, мужныя змагары за яе свабоду і незалежнасць. Асабліва ўдалыя вобразы Камлюка, Злобича і Надзеі Забеліч.

Па-майстэрску напісаны батальныя сцэны і пададзены многія мастацкія дэталі.

А. Есакоў звярнуў увагу на гістарычна праўдзівае адлюстраванне партызанскага руху ў рамане, правільную расстаноўку сіл у ім і верны паказ сувязі партызан з народам.

Далучаючыся да агульнай думкі, Т. Хадкевіч адзначыў, што аўтар падшоў да вырашэння сваёй задачы з сапраўды партыйных пачыненняў. У рамане «Згуртаванасць» дадзена дакладная абстаноўка, дзе разгортвалася падзеі, і выразна адчуваецца каларыт мясцовасці.

Гаворачы пра станоўчыя якасці рамана, яго правільную ідэйную накіраванасць, поўнакроўнасць асноўных вобразаў, удзельнікі абмеркавання, разам з тым, паказалі на значныя хібы, якія павінны быць выпраўлены аўтарам перад выданнем асобнай кнігі.

І. Грамовіч, Я. Брыль, П. Кавалёў і іншыя зусім слушна падкрэслілі самыя буйныя недахопы твора—адсутнасць індывідуалізацыі герояў, аднастайнасць і выпадковасць эпітэтаў, якімі характарызуецца героі. Прамоўны звярнулі ўвагу на недастатковую вобразнасць мовы, перагрузу яе правінцыялізмамі і неапраўжанымі дыялектызмамі. Вельмі часта і недаручна ўжываецца эпітэт «саржакаваты», «ня-

ўрымслівы», словы «іш», «бач», «тарош-ка», «выслоўе «у-ў!».

На агульную думку выступаўшых, аўтару не зусім удаўся вобраз намяната афіцэра Раўбэрмана, надзвычай лёгкаважнага і праз меру прыдуркаватага. Яго паводзіны малаверагодныя і неапраўданыя.

Слаба паказана дзейнасць падпольных савецкіх органаў, роля калгасаў у партызанскай зоне, месца моладзі і комсомольскай арганізацыі ва ўсенароднай барацьбе супроць гітлераўцаў.

Адзначаючы недастатковае валоданне майстэрствам, неадкапалася сюжэтнай пабудовы і кампазіцыі твору Ул. Карпаў і іншыя таварышы пацвердзілі сваю думку аб тым, што ў рамане падзеі часта зусім заслабляюць жыццёвых людзей, якія з'яўляюцца асновай кожнага літаратурнага твору.

Слушныя папрокі былі зроблены і ў адрас літаратурнай крытыкі, якая вельмі неапраўдана, з вялікім спазненнем адгукваецца на новыя творы пісьменнікаў.

Падкрэсліўшы станоўчыя рысы рамана і яго хібы, П. Кавалёў звярнуў увагу партыйнага сходу на тое, што творы, якія напісаны на партызанскія тэмы, пры ўсім іх добрых якасцях, яшчэ не могуць аднак задаволіць чытачоў. У гэтых адноснах зусім слушны папрок быў кінуты беларускім літаратарам на апошнім пленуме ЦК ЛКСМБ.

У сувязі з барацьбой, якую вядзе шматлікі савецкі народ і простыя людзі ўсяго свету за мір, супроць крывавага амерыкана-англійскага агрэсараў, партызанская тэма ў літаратуры і мастацтве набыла асабліва высокую і палітычную актуальнасць. Гэта павіна ўлічыць уся літаратурная грамадасць нашай рэспублікі.

У сваім заключным слове Мікола Ткачоў згадзіўся з асноўнымі крытычнымі заўвагамі, якія былі зроблены на раману, адзначыўшы, што хібы ў ім будуць выпраўлены ў асобным выданні кнігі.

Даводзіцца, на жаль, адзначыць, што нягледзячы на дзелавую атмасферу, якая была на партыйным сходзе, абмеркаванне рамана прайшло недастаткова актыўна. Многія пісьменнікі, якія прысутнічалі на сходзе, не выказалі свае думкі аб першым буйным творе маладога літаратара.

Смаленскі Дзяржаўны драматычны тэатр у Магілёве

20-га ліпеня ў Магілёве настаноўкай п'есы Б. Лаўронёва «Голас Амерыкі» распачаў гастролі Смаленскі Дзяржаўны драматычны тэатр. На працягу месяца

тэатр паказаў магілёўскаму гледачу п'есы: «За другім фронтам» В. Сабко, «Тайная вайна» В. Міхайлава і Л. Самойлава, «Вяселле з пасажам» Н. Дзяжымава, «Апошнія» М. Горкага, «Дваранскае гня-

здо» І. Тургенева, «Зрада і каханне» Ф. Шылера і інш.

Вызняны спектаклі будуць наладжаны ў рабочых клубах горада, а таксама ў рэжных цэнтрах вобласці.

I. ГУТАРАЎ

Аб фальклорных і літаратурных вытоках творчай работы М. Горкага

Першыя эстэтычныя ўспрымання Горкі аблічча людзей, малюнаў прыроды, прыгажосці чалавечай мовы, мастацкіх вобразаў, вуснай паэзіі народнай творчасці і іншых з'яў жыцця адносяцца да перыяду знаёмства яго з бабуйай Акулінай Іванавой Капырынай у 1872 годзе.

Таленавіта песьніца Акуліна Іванавіч на да глыбокай старасці захавала ў сваёй памяці велізарную колькасць народных песень, казак, прыказак, пагаворак, вершаў, паданяў. Убагачаная велізарным жыццёвым вопытам, яна перанесла ўсю сваю любоў на ўнука, стала для яго самым блізкім і дарагім чалавечкам, першым настаўнікам жыцця. Яна кожны вечар перад сном расказвала Горкаму казкі або эпізоды з свайго жыцця, «якое таксама нагадала казку», чым і развівала будучага пісьменніка інтэлектуальна і эстэтычна.

Апрача бабуйі, Горкі слухаў казкі і ад нянькі Яўгеніі, якая жыла ў сям'і дзеда доўгія гады. Нянька расказвала, галоўным чынам, народна-сатырычныя казкі, спявала песні пра пячэскае жыццё працоўных. Казкі нянькі Горкі лічыў настолькі важнымі ў агульнай сістэме сваіх першых знаёмстваў з вуснай паэзіяй народа, што, адказваючы на пытанні «Інонероўка правды» аб тым, якое значэнне ў яго рабоце мела народная творчасць,—ён, побач з бабуйай, называе і няньку Яўгенію. У дзіцячыя гады Горкі слухаў таксама бытавыя народныя казкі, апавяданні і песні аб волскіх бурлаках і вольных разбойніках ад дзеда Капырына.

Усё гэта зрабіла велізарны ўплыў на разумовае развіццё Горкага, і ў 1929 годзе ён справядліва апаніў гэта, гаворачы: «Асабіста я павінен прызнаць, што на

мой інтэлектуальны рост казкі ўдзейнічалі вельмі станоўча, калі я слухаў іх з вуснаў маёй бабуйі і вясковых казачнікаў». Фальклорны матэрыял зрабіў велізарны ўплыў і на далейшы развіццё светапогляду Горкага, таму што «праца розуму ў маленстве владзецца на душу вельмі глыбокімі праміамі. Часта яны не зарастаюць усе жыццё».

Вусная народная творчасць заклала асновы гораўскай любові да чалавека, выхоўвала ў пісьменніка непыхісны аptymizm, глыбокую веру ў народ, у яго здольнасць пераадолець усё злое. Імяна на фоне лепшых ідэалаў народа, выказаных у фальклоры, Аляксею Максімавічу сталі памятнымі на ўсё жыццё павучанні бабуйі: «Ты не злуйся на людзей, ты ўсё добрае моцна памятай, а што дрэнна—проста забывай».

Праз засваенне вусна-паэтычнай народнай творчасці Горкі ўжо ў маленстве пазнаваў прыгажосць вялікай рускай мовы. У «Прадзе» 30 студзеня 1935 года ён пісаў: «Вусная паэзія прапоўнага народа... гэта неміручая паэзія, заснаваная на гэтай літаратуры, вельмі дапамагла мне пазнаёміцца з чароўнай прыгажосцю і багачствам нашай мовы».

Горкі шмат сустракаў і іншых высокаталенавітых людзей з народа, якія ўбагачалі светаразумеце пісьменніка жыццёвай мудрасцю працоўных калытываў, а яго эстэтычнае ўспрыманне—новымі палёўмі сапраўднай народнай паэзіі. Гэта былі, у першую чаргу, людзі ніжгародскія вудзі і ніжгародскага кіршау, вандроўныя прыволжскія, кіеўскія, кзў-казскія спевакі, букавінскія цыганы, дунайскія рыбакі, Армыя Фядосава і многія іншыя. Некаторыя з іх пазней былі з

любюю паказаны пісьменнікам у яго мастацкіх творах. Напрыклад: дзядзя Іжаў, крывы жабрак, Нікітупка, аб якім бабуйі з зайдрацю гаварыла: «Які-ж шчасны,—якія вершы ведае. Удаці!»; «маленькі рыжы казак», за якім Горкі, паводле ўласнага прызнання, гадоў быў хадзіць «моўчкі і паслудхмана, як сабак, толькі-б часцей бачыць яго, слухаць, як ён співае». Затым спевакі з народа—вясковыя мужыкі і майстравы, якія прапавалі ў гаспадару аднаго з шынкоў на Ямскай вуліцы, і асабліва хударыявы рымар Кляшчой, які спяваў «лепш за ўсіх і заўсёды нейкія асабліва добрыя песні». У іканічнай майстэрні Аляксея Максімавіч слухаў песні данскога казака Капняцкоўкіна, у Казані—гімназіста Гурмы Пятнёва, які валодаў «тонкім слыхам і вельмі добрым пачуццём музыкі», ён-жа паліў гаспадыні за пакой «іграй на гармоніку і чулівымі песнямі».

У адным з нарысаў Горкі расказвае аб сваёй рабоце на станцыі Барысаглебск, дзе таксама былі выдатныя знаўцы і выкалаўшы фальклорных твораў. Аляксея Максімавіч піша: «Вельмі памятаю Серафіму Бядзігіну, бойкую «жаўнерку», якая валодала голасам рэдкай вышні, валодала ім выдатна».

Такія першыя на часу крыніцы эстэтычных успрыманняў Горкага, якія стымулявалі яго сама ранні вопыты літаратурнай работы і адгледзі вялікую ролю ў фармаванні яго пісьменніцкага таленту, яго літаратурна-тэарэтычных поглядаў. Але перш чым пачаць літаратурную работу, Аляксея Максімавіч, як вядома, быў простым апавадальнікам фальклорных твораў, затым актыўным іміравізіатарам, палыманым зборнікам народных песень, прыказак, вершаў, і, нарэшце, стаў сам іх складаць. У калытывым зборніку «Як мы пішам» Горкі сцвярджаў, што ён ва ўрэдце данаваціць доў стаў «запісваць прыказкі, пагаворкі, прымўты, а потым пачаў сам складаць прыказкі».

Да іку такіх першых паэтычных «выдумак» Горкага належыць бытавы верш пра жабракоў, складзены Аляксеем Максімавічам па ўзору верша Нікіціна:

Как у наших у ворот
Много старцев и сирот.
Ходят, шуют, хлеба просят,
Наберут—Петровне носят,
Для коров ей продают
И в овраге водку пьют.

Безумоўна, што Горкі быў таксама асноўным аўтарам песенькі:

Город на Каме,
Где—не знаем сами!
Не достать руками,
Не дойти ногами!

Хоць гэтыя і іншыя вершы складаліся на канкрэтных жыццёвых тэмах і здаралі, але фармучым пачаткам іх былі песні і вершы бабуйкі. «У тых гадах,—піша Аляксея Максімавіч,—я быў напоўнены вершамі бабуйі, як вулей медом; здаецца, я і думаў у формах яе вершаў».

У «Маіх універсітэтах» Горкі ўспамінае, што ён ужо ў час працы ў накарні Васіля Сямёнава сядоў іншых таварышоў па рабоце вылучаўся талентам казачніка. «Часта іх з першых-жа дзён стала глядзець на мяне, як на забаўнага блазна, некаторыя аднесліся з наўнай любоўю дзцяч да чалавека, які ўмеў расказваць цікавыя казкі».

У апавяданні «Вартаўнік» прыводзіцца матэрыял, які дастаткова характарызуе Аляксея Максімавіча як тыповага спевака і сказіцеля народна-бытавых твораў.

Тое, што Горкі з вуснага казку перайшоў да работы паром, у значнай ступені вызначыла яго высокае маральнае аблічча пісьменніка, яскравую творчую індывідуальнасць усеі яго твораў і асабліваю

навізну яго ранніх літаратурна-тэарэтычных поглядаў.

Ранні Горкі — пісьменнік, тэарэтык, мысліцель, стыліст — вырас з ідэй, сюжэтаў, ідэалаў, тэм і вобразаў паэтычнай народнай творчасці. У 1929 годзе Аляксея Максімавіч справядліва пісаў, што «фармавальная, сюжэт

Палепшыць кіноабслугоўванне сельскага насельніцтва

За апошні час значна пашырлася сетка кіностановаў у Магілёўскай вобласці. За шэсць месяцаў г. г. дадзена 15 тысяч сеансаў, у тым ліку для выскога гледача 10 тысяч сеансаў. На вёсцы дэманстраваліся лепшыя кінофільмы: «Падзенне Барліна», «Кубанскія казакі», «Канстанцін Заслонаў», «Маладая гвардыя», «Мічурын» і іншыя, якія карыстаюцца вялікім поспехам.

Сярод кіномеханікаў разгорнута сацыялістычнае спаборніцтва за датарміновае выкананне плана ліпеня 1950 года. Добрых паказчыкаў дамагліся многія кіномеханікі вобласці. Кіномеханік Касцюковічага раёна Власенка, дэманструючы фільм «Падзенне Барліна», абслужыў 3.812 гледачоў пры плане ў 1.120 чалавек. Такія ж паказчыкі маюць кіномеханікі Дыбкі (Хойніцкі раён), Латышава (Быхаўскі раён), Касценка і Цалуеўскі (Клімавіцкі раён) і г. д.

Створаны бригады выдатнай якасці, у якія ўваходзіць 27 механікаў. Пашырэнне сеткі аўтакіноперасоў. Толькі ў чэрвені арганізаваны гужавыя перасоўкі ў Круглянскім, Клімавіцкім і Слаўгарадскім раёнах.

Аднак у нашай рабоце ёсць яшчэ рад істотных недахопаў. Яшчэ дрэнна працуюць Мясіслаўскі раённы аддзел кінофікацыі (нач. тав. Галушкін) і Чэркаўскі (нач. тав. Лукашоў). Не ў лепшым стане работа ў Чырвонопольскім і Слаўгарадскім раёнах. Простае кіноапаратуры дасягаюць

там значных памераў. Толькі за 15 дзён ліпеня ў Мясіслаўскім раёне не працавала 6 кіноперасоў. Началяшні райаддзел адстаючы раёнаў не арганізавалі тэхнічнай вучобы з кіномеханіка-матэрыстамі, не вядуць штодзённай выхавальнай працы сярод іх, не прыбіваюць ім пачуцця адказнасці за выкананне дзяржаўных планаў.

Сацыялістычнае спаборніцтва сярод кіномеханікаў арганізавана фармальна, вынікі выканання іх абавязальстваў не падводзяцца. Зусім не распаўсюджваюцца вопыт перадавых кіномеханікаў раёна і вобласці і не вядзецца барацьба за ўмацаванне працоўнай дысцыпліны.

У сувязі з пачаткам збору ўраджаю перад намі стаюць вельмі адказныя задачы па палепшэнню кіноабслугоўвання насельніцтва. У бліжэйшы час пачнуць працаваць 11 новых кіноапаратаў. Паявіцца шэраг кіноапаратаў і Шклоўскім, Слаўгарадскім, Хойніцкім, Горацкім і іншых раёнах.

На перыяд збору ўраджаю на вёску накіроўваюцца лепшыя кінофільмы. Поруц з мастацкімі фільмамі будзе дэманстравацца навукова-папулярныя і сельскагаспадарчыя фільмы. Сярод кіномеханікаў разгорнута барацьба за выдатнае абслугоўванне сельскага гледача ў перыяд уборкі ўраджаю.

КАЛІСТРАТАУ,

нам, нач. Магілёўскага абласнога ўпраўлення кінофікацыі.

І. СТЫЛЬМАХ.

Графік маршрутаў сельскіх кіноперасоў у Дзятлавіцкім раёне складаецца неахайна, без уліку аддаленасці населеных пунктаў і колькасці пражываючага насельніцтва.

Часта бывае так, што ў адні населены пункт прыязджаюць адразу па 2 кіноперасоўкі. Бываюць выпадкі, калі жыхары сельскай мясцовасці пазбаўлены ўбачыць хаця-б адні кінофільм у месяц. Ужо колькі часу жыхары Ахонаўскага сельсавета туюць райаддзел кінофікацыі прэсаю.

у сельскі Дом культуры каляровыя кінофільмы «Каменная кветка», «Сказанне аб зямлі Сібірскай», «Падзенне Барліна», але каляровыя фільмы ім не прымалюцца.

У вёсцы Ахонава ёсць сярэдняя школа, сельсавет, пошта, медпункт, магазін, сельскі Дом культуры. Тут пражывае многа сельскай інтэлігенцыі. Час адрыць пры ДOME культуры стацыянарную кіностановаўку, каб часцей дэманстраваць кіно.

І. СТЫЛЬМАХ.

Гастролі тэатра оперы і балета ў Смаленску

Гастролі Беларускага Дзяржаўнага арда на Леніна Валіка тэатра оперы і балета ў Смаленску з'явіліся вялікай і радаснай падзеяй у культурным жыцці горада. Другі раз калятыў тэатра сустракаецца са смаленскім гледачом. Яшчэ з часу першых гастролі (1948 г.) тэатр заваяваў любоў і павагу гледача, здолеў усхваляваць яго як майстэрства асобных артыстаў, так і агульную мастацкай культурай спектакляў.

Свае гастролі тэатр адкрыў операй «Шкавая дама». Цёпла сустраў глядач гэты спектакль. З такім-жа поспехам прайшлі і спектаклі — «Дуброўскі», «Чаравічкі», «Флорыя Тоска», «Рыгалега».

Дрэнна, між іншым, тое, што смаленска-

му гледачу не паказана патрыятычная опера Глінкі «Іван Сусанін».

Значнае месца ў рэпертуары было адведзена балету. Гледачы пазнаёміліся з балетамі «Балчарайскі фантан», «Чырвоны мак» і «Князь-Возера».

Вядучыя артысты не абмежавалі сваю дзейнасць спектаклямі. Са спяч рабочых клубав і навуцальных устаноў яны неслі сваё мастацтва ў шырокі масы працоўных. Выступалі салістаў на падпрыемствах — перад рабочымі ільнокамбіната, швейнай фабрыкі, калятывам чыгуначнікаў, настаўнікамі-завочнікамі і інш. яшчэ ічывельней умацоўваюць дружбу смаленскага гледача з тэатрам.

Д. БАСУРЫН.

г. Смаленск.

«Выбраны» вершы» П. Панчанкі на рускай мове

Ленінградскае аддзяленне выдавецтва «Совецкі пісьменнік» выпускае з друку «Выбраныя вершы» Мілена Панчанкі ў перакладзе рускіх паэтаў—А. Пракоф'ева,

Н. Асеева, М. Камісаровай, П. Браўна, Ус. Раждзественскага і інш. У зборніку 212 старонак. Цана 3 руб. 50 кап. Тыраж 5.000 экз.

Аб фальклорных і літаратурных вытоках творчай работы М. Горкага

(Заканчэнне).

збіраць яго, вымучаць і творча выкарыстоўваць.

У апошнія гады жыцця пісьменнік выступаў ужо буйнейшым тэарэтыкам народнай творчасці і ўсяляк імкнуўся прывесці яго творчыя прынцыпы ўсёй савецкай літаратуры, прычым фальклорны матэрыял зрабіў уплыў не толькі на агульную літаратурна-тэарэтычныя погляды Горкага, але і адбіўся на яго фармулёўках пры вызначэнні канкрэтных фальклорных жаўраў.

Калі фальклор разам з фактамі жыцця з'явіўся першым стымулам для літаратурнай работы Горкага і першай асновай для тэарэтычных вывадаў аб вялікім сацыяльным значэнні паэтычных твораў у грамадскім жыцці людзей, то пісьмовае мастацкая літаратура ўказала Аляксею Максімавічу на творчыя прыёмы і метады мастацкай распрацоўкі народных твораў, ідэалаў, па сабыаі і формы выкарыстання фальклора ў пісьменніцкай працы.

У гэтых адносінах асабліва паважна чынальней для яго была класічная руская літаратура. У рускай літаратуры вусная паэтычная творчасць народа была геніяльна выкарыстана Пушкіным, Л. Н. Таа-стыям, Некрасавым, Тургеневым, Астроўскім. Затым Успенскі стаў шырока прымяняць фабрычна-заводскі фальклор у сваіх аповяданнях, нарысах для паўнаты мастацкіх замалёвак жыцця рабочых. Гэта зрабіў па-майстэрску У. Г. Караленка. Горкі дасягнуа прадолжы і развіццё іх традыцыяў — практычна ў сваіх мастацкіх творах і тэарэтычна ў літаратурна-крытычных артыкулах і выказваннях. Руская літаратура таксама дала Аляксею Максімавічу неперарываючы ўзор служэння народу, радзіме, чалавечтву і паставіла перад ім мноства канкрэтных гра-

мадска-палітычных задач. Аднак гэтая крыніца і гэты фактар інтэлектуальнага, эстэтычнага і літаратурна-тэарэтычнага развіцця пісьменніка сталі ў параўнанні з фальклорам дзейнымі пазней, толькі тады, калі будучы літаратар мог ужо непасрэдна праз уласнае чытанне ўспрымаць творы мастацкай літаратуры.

Інтэрэс да чытання кніг прывіў Горкаму гвардыі адстаўны ўнтар-афіцэр Міхаіл Акімавіч Смуры, галоўны повар волжскага парахода «Добры», на якім Горкі вясной і летам 1880 года прапаваў пасуднікам.

Аналіз мемуарных твораў і артыкулаў пісьменніка паказвае, як захапленне кнігамі ўзбагачала веды Аляксея Максімавіча, пашырала яго светапогляд, абстрактна мышленне, развівала мову, і з якой упартасцю ён перадаваў усе пажасці на гэтым шляху самастойнай адукацыі.

«... Малюнкі расоўвалі перада мною замло ўсё шырай і шырай, упрыгожваючы іх казачнымі гарадамі, паказваючы мне высокія горы, прыгожыя бары мо-раў. Жыццё пудоўна разрасталася, зямля рабілася больш прывабнай, больш багатай людзьмі, гарадамі і ўсяляк больш разнастайнай...»

Тлумачэнні да малюнкаў, вядома, аповядлі пра іншыя краіны, іншых людзей, гаварылі аб розных падзеях у мінулым і сучасным, і многія не маглі зразумець, і гэта мяне мучыць. Часам у мозгу ўрава-ваюцца нейкія дзіўныя словы — «мета-фізіка», «хізіям», «чартыст»... — яны вельмі непакояць мяне, растуць жахліва, усё засланяюць, і мне здаецца, што я ніколі не зразумю нічога, калі мне не ўдасца адкрыць сэнс гэтых слоў, — імяна яны стаяць вартвымі на парозе ўсіх таін. Часта цэлыя сказы доўга жывуць у памяці, як стрэлка ў нальцы,

На экзаменацыйным сплятаклі выпускнікоў Беларускага Дзяржаўнага тэатральнага інстытута. На здымку (злева направа): Северава — Н. Герасімава, Патапаў — С. Кохан, Грыньба — В. Суднікова і Полазава — В. Дзідэнка. (Сплянтаклі «Маскоўскі характар».) Фота Г. Буагенні.

„БЕЛАРУСЬ“ № 7

Ліпеньскі нумар часопіса «Беларусь» выйшаў без спазнення. Часопіс адкрываецца артыкулам І. В. Сталіна «Адносна марксізма ў мовазнаўстве». Змечаны артыкулы М. Северына «Ваенна-Марскі Флаг краіны сацыялізма» і Р. Няха «Нацыянальная слава беларускага народа» аб партызанскім руху на Беларусі і вызваленні Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

З літаратурных твораў змечана аповяданне маладога пісьменніка І. Дуброўскага «Трактарысты», нарыс А. Валевіча аб калгасе «Комітары» Магілёўскага раёна — «Сонечным шляхам». Нарыс напісаны на актуальную тэму — аб узбудненні калгасаў, якія даюць магчымасць шырокаму прымяненню новай перадавой тэхнікі. Майстрам вырошчвання юв-сабляў прысвечана замалёўка Міколы Рабітнага «У брыгадзе героя». Аднак, у нумары часопіса не змечана ніводнага нарыса на індустрыяльную тэму.

Зусім слаба прадстаўлена беларуская савецкая паэзія. Рэдакцыя абмежавалася надрукаваннем толькі двух вершаў — маладога паэта С. Гаўрусёва «Вадаспад» і П. Прыходзькі «Нібы ўчора была наша роства...», прычым, гэты верш Прыходзькі значна горшы, чым папярэднія яго вершы аб савецкіх войнах. На вытворчому тэму змечаны артыкулы В. Бальшава і В. Грыгор'ева «Умацаваць сталныя вытворчыя брыгады ў калгасах». Аўтары артыкула на канкрэтных матэрыялах з жыцця калгасаў рэспублікі паказваюць поспехі

тых калгасаў, дзе ўмацоўваецца вытворчая брыгада.

Часопіс змяшчае таксама матэрыялы аб зборы подпісаў у рэспубліцы пад Сталінскай Адувай. Аднак, на гэтую важную тэму часопіс дае вельмі мала матэрыялаў.

Артыкулы Ул. Нафёда «Рэпертуар і тэатр», «Тут зямля такая» (аб развіцці беларускай песні) А. Есакова і А. Русака прысвечаны пытанням мастацтва. Ул. Нафёда ў сваім артыкуле апрача пераліку таго, што ставіць тэатры рэспублікі і што піндуць беларускія драматыргі, не закрануў і не вырашыў п'эўнага істотнага пытання з тэатральнага жыцця рэспублікі. Мала парадуюць чытача і А. Есакоў з А. Русаком сваім артыкулам «Тут зямля такая». У артыкуле няма грунтоўнага разгляду ўзнятага пытання.

Часопіс змяшчае тры рэцэнзіі на новыя кнігі. Рэцэнзія І. Кудраўца «Жывое слова мастава» прысвечана творчасці Хвадоса Шындлера, які загінуў у часе Вялікай Айчыннай вайны. Мікола Аўрамчык выступае з рэцэнзіраваннем кнігі вершаў Міхаса Калачынскага «Сонца ў блакіце», і А. Міронаў змяшчае рэцэнзію пра першую кнігу маладога пісьменніка — на зборнік аповяданняў для дзяцей І. Сіняўскага «У навалышчы».

У нумары часопіса змечаны змястоўныя ілюстрацыі з жыцця рэспублікі, аднак тэхнічная якасць клішэ патрабуе многа лепшага. Здымкі атрымаліся шэрымі і невыразнымі, а тэму знешні выгляд часопіса варта было-б палепшыць.

Гутарка аб кітаі

Кіноапарат «Беларусьфільма», лаўрэат Сталінскай прэміі В. Цыгрон у мінулым годзе разам з савецкай дэлегацыяй вучоных, артыстаў, пісьменнікаў і кіноработнікаў наведаў кітаі.

Надаўна ў Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР адбылася сустрэча В. Цыгрона з беларускімі літаратарамі, у акой ён раска-заў аб гераічнай кітайскай арміі, побыце, мастацтве і кіно вызваленнага кітайскага народа.

Надаўна ў Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР адбылася сустрэча В. Цыгрона з беларускімі літаратарамі, у акой ён раска-заў аб гераічнай кітайскай арміі, побыце, мастацтве і кіно вызваленнага кітайскага народа.

Як пры знаёмстве з вуснай народнай творчасцю, засвоены пісьменнасці, набыццё навыкаў чытаць кнігі, авалоданні новымі тэрмінамі, так і пры першым знамяненні з роднай айчыннай літаратуры Горкі меў свайго першага настаўніка і нахніцеля.

Упершыню з рускай літаратуры Аляксей Максімавіча пазнаёміла, парадніла і нааўсёды звязала паэтычна прыгожая, этычна ўзвышаная чарнавокая маладая дама, якую Горкі называў за пудоўную прыгожасць імем чароўнай гераіні аднаго з гістарычных раманаў — Каралева Марго. Пасля сапраўды рамантычнага знаёмства, так любоўна і малаўлічна апісанага ў творы «У людзях», яна сказала Горкаму: «Чытаць трэба рускія кнігі, трэба ведаць сваё, рускае жыццё... Яна-ж першая дала для чытання Аляксею Максімавічу маленькі томік паэм Пушкіна.

«Я прачытаў іх, — успамінае Горкі, — усё адразу, ахоплены тым прагным пачуццём, якое адчуваец, трапляючы ў незвычайна прыгожае месца, — заўсёды імкнічыся абабегчы яго адразу...»

Пушкін да таго здзівіў мяне проста-той і музыкай верша, што доўгі час проза здавалася мне ненатуральнай, і чытаць яе было няёмка. Пралог да «Руслана» нагадаў мне лепшыя казкі бабуй, пудоўныя сіценутыя ў адну, а некаторыя радкі здзіўлялі мяне сваёй граўнавай прайдай.

— Там, на неведомых дарожках, Следы невіданых зверей, — У думках паўтараў я пудоўныя радкі і бачыў гэтыя вельмі знаёмыя мне, ледзь прыкметныя сляжышкі, бачыў тамнічыя сляды, якімі паміта трава, што яшчэ не свінула кропіл расы, цыцкія, як ртуть. Поўнагучныя радкі вершаў запаміналіся вельмі лёгка, упрыгожваючы па-святло-

Майстар рускага п'яізажу

(Да 40-годдзя з дня смерці А. І. Куінды)

Творчасце Архіпа Іванавіча Куінды (70-я гады мінулага стагоддзя) адкрыла новую старонку ў развіцці рускай школы п'яізажнага жыванісу. Мастак на-сыціў п'яізажны жываніс золатам сонечнага святла, аптымізмам і здаровым става-адчуваннем. Новымі былі лакалізм і смелая абагуленасць у жываніснай трактоўцы мастацкіх вобразаў. Па-свойму і яшчэ з большай выразнасцю перадаваў мастак у сваіх вобразах акаляючы яго свет рускай прыроды.

Разам з п'яізажамі Куінды ў рускае мастацтва прыйшоў новае разуменне зада-чы мастака-п'яізажыста: адкрываць прыга-жосць роднай прыроды.

Нават першыя творы Куінды гаварылі аб вялікім дараванні мастака. Асабліваю папулярнасць меў яго п'яізажы «Бярозавыя гаі» і «Мясечная ноч на Дняпры». Ніхто так не мог, як Куінды, перадаваць сонечнае святло і асабліва стан месячнай ночы, вобразную выразнасць якой у карці-не «Мясечная ноч на Дняпры» лепш за ўсё можна перадаць словам Н. Тоголя. «Прыгледзецца да яго: з сярэдзіны неба глядзіць месяц. Неабсяжная нябесная пра-стора раздалася, распусналася яшчэ неаб-сяжней. Гарыць і дымае ён. Зямля ўся ў сіяроўным святле: і пудоўнае паветра, і прахладна-гарачае, і поўнае п'яічоты, і рухае акіяны пахучы... Нерухома, натхнё-на стаяла лясы, поўныя цемры, і кінуты вельдары цень ад сябе. Ціхія і спакойныя гэтыя сажалы, холад і цемраць іх папура заклячаны ў цёмназлацінае шчыны садоў... Увесь ландшафт спіць. А ўверсе ўсё дымае, усё пудоўна, усё ўрачыста. А на душы і неабсяжна, і пудоўна, і натопны сярэбро-ных відовішчаў стройна ўзнікаюць у яе глыбіні».

П'яізажы Куінды атрымалі высокую ацэнку Стасава, Крамскага, Рапіна і іншых выдатных мастакоў і вядомых крытыкаў. І. Крамскі ў лісьце да І. Рапіна так апісае захапленні водгукі аб п'яізажах Куінды: «Сёння, нарэшце, выставіў і Куінды і... усё тас і ахнуў!».

На VII перасоўчаны выставіў ў 1879 годзе былі эканіраваны тры п'яізажы Куінды — «Поўнач», «Насля дажджу», «Бярозавыя гаі», якія сталі пазней вядомымі.

У «Бярозавым гаі» і ў «Мясечнай ночы на Дняпры» гледачы шукалі нейкага «фо-куса», хадзілі размовы, што мастак пад-свечвае карціны. Нарэшце ў «Фокусніку» усё ўбачыў выдатнага майстра рускага п'яізажнага жыванісу. Куінды, сын бедна-га шаўца, пазнаў у маленстве гора і нястачы, прабываючы да мастацтва дарогі, якой цягнулася да ведаў беднага мо-ладзё ў самадзяржаўнай Расіі. Вялікая ўпартасць дапамагла яму паступіць у Ака-дэмію мастацтва. Не малыч падрыхтоўкі для паступлення ў Акадэмію, ён зяртае на сабе увагу сваім п'яізажам «Татарская сакля». Гэта дапамагло адаронаму 25-га-доваму Куінды ў 1868 годзе пераступіць парог Акадэміі. Аднак, халодная да ўсяго роднага, казённая імператарская Акадэмія не доўга змагла ўтрымаць у сваіх сценах Куінды, прагнага да акаляючай сапраўд-насці, да развіцця грамадскіх прагрэсіў-ных настроў перадавога рускага грамад-ства. І Куінды пакідае Акадэмію. Пры-няўшы ўдзел у перасоўчаны выставіў, ён шчыльна збліжаецца з І. Рэпіным, В. Васільевым і ўсёй вядучай групай перасоўнікаў і ўзначальвае рэалістычную школу рускага жыванісу.

Магутны талент мастака праяўляецца ў адлюстраванні прыгажосці поўнаводна-га Дняпра, велічнай прыроды Поўдні, украінеіх стэпаў. У творчасці Куінды вызначылася сваё жываніснае індыві-дуальнасць, сваё адметнае вобразнае мова, сваё, толькі яму ўласнае, жы-ваніснае ўспрыманне свету прыроды. Ён непрымырны да ўсяго коснага і руйніва-га, кансерватыўнага і халоднага.

У 1875 годзе, наведаўшы Еўропу і знаёміўшыся з тагочасным мастацтвам Францыі, Куінды абурана пісаў: «Ды што ў ім знаходзіцца? Ён смела супроць-настаўляў яму ўжо вырастае і ўзмацняе рускае ідэя-дэмакратычнае ма-стацтва, якое замацоўвала ў той час свой прыарытэт у сусветным мастацтве».

Наватарства ў творчасці Куінды, яго смелая, абагуленая дэаратыўнасць у трактоўцы вобразаў прыроды, жыццё-співардзальны аптымізм, выражэнне рад-асных народных настроў вабілі да яго мастацкую моладзь.

Увайшоўшы ў 1894 годзе ў рэарганіза-ваную Акадэмію, Куінды становіцца ад-ным з самых любімых яе прафесараў.

Будучы зволеным з Акадэміі ў 1897 го-дзе за ўдзел у студэнцкай стаячцы, Архіп Іванавіч не перастае змагацца за свёр-джанне рэалістычных прынцыпаў у ру-скім мастацтве, прывіваючы моладзі густ да лепшых традыцый выдатных руска-мастакоў-перасоўнікаў.

З майстэрні Куінды вышлі такія ма-стакі, як А. Брулаў, Н. Рэрхс, К. Багаеў-скі і рад іншых мастакоў.

Лепшым другам мастака быў геніяльным рускі хімік Д. Мендэлееў, які вельмі лю-біў п'яізажы Куінды.

Архіп Іванавіч Куінды марыў аб'я-длаць усіх мастакоў у адну дружную сям'ю, каб дапамагчы адін другому, п'яіна служыць сваім мастацтвам сваіму народу. У гэтых мэтах у 1904 годзе ма-стак унёс тое тысяч на правядзенне што-гадовага конкурса на вясення акадэмі-чнай выставіў, а ў канцы жыцця перадаў усю сваю вялікую маёмасць Таварыству імя Куінды для садзейнічання творчому развіццю маладых мастакоў.

Гэты гуманістычныя правы Куінды выпякаюць з самога жыцця мастака, аб чым добра сведчаць усаміны Мічанава: «Калі я багаты, — гаварыў мастак, — то мне ўсё магчыма: і есці, і піць, і вучыцца, а васьм калі грошай няма, то значыць — будзь голодным, хворы і вучыцца неляга, як было са мной. Але я дамогся свайго, а другія гінуць. Дык гэта-ж не так, гэта-ж трэба выправіць...» Мастак не бачыў выхаду з таго дзяжка стаюі-шча, у якім знаходзілася таленавітая мо-ладзь, што вышла з народа і імкнулася да ведаў. Выправіць сацыяльнае неспра-вядлівасць, Куінды меркаваў, можна справядлівым размераваннем дзяржаўна-га багацця, без змены самадзяржаўнага ладу.

11 ліпеня 1910 года А. Куінды памёр, не дажыўшы да Вялікай Кастрычніцкай са-цыялістычнай рэвалюцыі. Выдатнаму п'я-жысту не давялося быць сведкам наро-джэння сацыялістычнага мастацтва ва ўмо-вах усамернай данамогі і падтрымкі з боку партыі і ўрада творчасці савецкіх ма-стакоў, якія высока цэняць пудоўны творч А. Куінды.

П. ГЕРАСІМОВІЧ.

наму ўсё, пра што гаварылі яны; гэта рабіла мяне ічывым, і жыццё маё— адкім і прыемным, вершы гучэлі, як благавест новага жыцця. Якое гэта ічыве — быць пісьменным?»

Каралева Марго сама расказала Горка-му пра жыццё і смерць Пушкіна. Яна рэгулярна дала яму творы рускай лі-таратуры. Пералічыла імяны рускіх пісьменнікаў.

«Пасядзеўшы ў яе, я бег наверх з новай кнігай у руках і бачым памыты знутры».

І фальклор, так і пісьмовая руская класічная мастацкая літаратура ў сваіх лепшых узорх прывялілі Горкаму гу-маністы ідэі барацьбы за інтарэсы на-рода. «Народа я плакаў, чытаючы: так добра расказвалася пра людзей, такія любя і блізка рабілася яны. І, хлоп-чкі, затуаны дурацкай працай, па-крыўджаны дурацкай лаянкай, я даваў сабе ўрачыстае абяцанне дапамагчы лю-дам, сумленна паслужыць ім, калі вы-расту».

Якім-бы ні быў моцным уплыў літа-ратуры на настроі, паводзіны, характар, юнацыя разважаны Горкага, акой-бы ні была неадчужны звычайна параўноўваць жыццё і раманы, — кнігі не адрывалі яго ад рэчаіснасці і не зацімнялі сабой яе не-дахопаў і супярэчнасцей. «Не перша-клядаючы мяне бачыць рэчаіснасць такой, як яна была, не ахалодваючы майго жа-данна разумець жывых людзей, гэты кніжны хаос прыкрываў мяне празры-стым, але непрынаклым воблакам ад мноства заразнага бруду, ад ядвітных ат-руч жыцця. Кнігі зрабілі мяне неадта-кальным для многага», — пісаў Аляксей Максімавіч.

З другога боку, пастаяннае знаходжанне сярод гэтых атруч жыцця, штодзённая су-вязь з рэальнымі людзьмі дапамагалі Гор-каму аўважыць карэн